

Procjena kreditne sposobnosti korporativnih klijenata u bankama

Franić, Marina

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Dubrovnik / Sveučilište u Dubrovniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:155:614408>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-27**

SVEUČILIŠTE U DUBROVNIKU
UNIVERSITY OF DUBROVNIK

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Dubrovnik](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U DUBROVNIKU
STRUČNI STUDIJ FINANCIJSKI MEDNADŽMENT

MARINA FRANIĆ

PROCJENA KREDITNE SPOSOBNOSTI
KORPORATIVNIH KLIJENATA U BANKAMA
DIPLOMSKI RAD

Dubrovnik, rujan, 2021.

SADRŽAJ:

SAŽETAK.....	I
SUMMARY	II
1. UVOD	3
2. KREDITNI RIZIK	2
2.1. Pojmovno određenje kreditnog rizika.....	3
2.2. Oblici kreditnog rizika.....	5
2.3. Načini mjerenja kreditnog rizika	8
2.4. Upravljanje rizikom.....	13
3. KREDITNA SPOSOBNOST KLIJENTA.....	20
3.1. Definicija kreditne sposobnosti	20
3.2. Način procjene kreditne sposobnosti.....	23
3.2.1. Financijski pokazatelji.....	23
3.2.2. Nefinancijski pokazatelji.....	30
3.3. Faktori ključni za procjenu kreditnog rizika.....	31
4. ANALIZA KREDITNE SPOSOBNOSTI KORPORATIVNIH KLIJENATA NA PRIMJERU PODRAVKE D.D.	35
4.1. Opće informacije o Podravki d.d.	35
4.2. Upravljanje rizicima	40
4.3. Procjena kreditne sposobnosti Podravke d.d.	44
5. ZAKLJUČAK	58
LITERATURA.....	59
POPIS SLIKA	61
POPIS TABLICA.....	62

SAŽETAK

Svaka banka prilikom odlučivanja o kreditiranju prikuplja i analizira niz informacija na temelju kojih donosi odluku. Financijsko stanje korporacije možda najviše govori banci o sposobnosti raspolaganja stečenom dobiti i likvidnosti, a to ujedno govori i o mogućnosti vraćanja odobrenog kredita. Međutim, ne smiju se zanemariti ni nefinancijski podatci, npr. upravljačka struktura, poslovni model i sl. Svaka banka definira koje dokumente i koje uvjete klijent mora zadovoljiti ukoliko želi da mu se odobri kredit. Ključni dio ovog diplomskog rada vezan je uz analizu kreditne sposobnosti Podravke d.d. Analizirajući trend kretanja prihoda i operativnih troškova te vrijednosti pokazatelja profitabilnosti i zaduženosti, kao i kretanja novčanog toka, može se zaključiti da Podravka d.d. kotira kao niskorizična korporacija.

Ključne riječi: kreditni rizik, kreditna sposobnost, Podravka d.d.

SUMMARY

When deciding on lending, each bank collects and analyzes a series of information so it can make a decision. The financial result of the corporation perhaps speaks the most about the bank's ability to dispose of the acquired profit and liquidity, and this also speaks of the possibility of repaying the approved loan. However, non-financial data must not be neglected, such as management structure, business model, etc. Each bank defines which documents and which conditions the client must meet if he wants to be granted a loan. The key part of this thesis is related to the analysis of the creditworthiness of Podravka d.d. Analyzing the trend of revenue and operating costs and the value of profitability and indebtedness indicators, as well as cash flow, it can be concluded that Podravka corporation is listed as a low-risk corporation.

Keywords: credit risk, creditworthiness, Podravka d.d.

1. UVOD

Rizici se u stručnoj ekonomskoj, odnosno bankarskoj literaturi definiraju kao neizvjesnost budućeg ishoda, što znači da bi se kreditni rizik mogao po analogiji definirati kao rizik neizvršavanja obaveza definiranim prema ugovoru. Međutim, krediti su široka pojava u suvremenom poslovanju (a i životu pojedinca) te je jasno da banke prilikom odobravanja kredita preuzimaju i određeni rizik. Iz tog razloga banke nastoje kvantificirati moguće gubitke, odnosno izračunati projekcije gubitaka, a pritom se služi određenim modelima (npr. Altmanov) te definira instrumente osiguranja u slučaju da klijent ne plaća obaveze.

Kreditna sposobnost bilo kojeg klijenta banke, pa tako i korporacije nije ništa drugo nego ocjena koja indicira na redovitost ili poteškoće u plaćanju anuiteta za određeni iznos kredita od strane klijenta. Banka procjenjuje je li klijent po pitanju kreditne sposobnosti niskorizičan ili visokorizičan. Kada se govori o načinu procjene kreditne sposobnosti, onda se u obzir, osim financijskih informacija, uzimaju i nefinancijske informacije.

U radu će se prikazati procjena kreditne sposobnosti na primjeru korporacije Podravka d.d. Pritom će se u obzir uzeti informacije prezentirane u financijskim izvještajima te druge potrebne informacije dostupne javnosti. Međutim, treba naglasiti da su informacije koje će biti prikazane u radu tek dio procjene kreditne sposobnosti te da je taj postupak mnogo opsežniji.

Rad je podijeljen na dva dijela, a to je teorijski i empirijski dio. Teorijski dio čine poglavlja Kreditni rizik te Kreditna sposobnost klijenta. U poglavlju o kreditnom riziku definirat će se navedeni pojam, opisati oblici kreditnog rizika te načini mjerenja kreditnog rizika. Pažnja će se posvetiti i upravljanju rizikom. U poglavlju koje govori o kreditnoj sposobnosti klijenta definirat će se kreditna sposobnost te prikazati načini procjene kreditne sposobnosti. Opisat će se i faktori ključni za procjenu kreditnog rizika.

Empirijski dio rada odnosi se na analizu kreditne sposobnosti korporativnih klijenata na primjeru Podravke d.d. Pažnja će se u najvećoj mjeri posvetiti upravljanju rizicima te procjeni

kreditne sposobnosti korporacije. Očekuje se da će analiza financijskih i nefinancijskih informacija ukazati pripada li korporacija profilu niskorizičnih ili visokorizičnih klijenata.

2. KREDITNI RIZIK

U ovom će se poglavlju rada pažnja posvetiti pojmovnom određenju kreditnog rizika te će se navesti i pojasniti oblici, odnosno vrste kreditnog rizika. Nakon toga će se govoriti o načinu mjerenja kreditnog rizika, a poglavlje će se zaokružiti teorijskim osnovama upravljanja rizikom.

Prije no što se uopće krene u problematiku definiranja kreditnog rizika, potrebno je definirati kredite i postupak kreditiranja. Prema definiciji koja se može pronaći na web stranicama Hrvatske Narodne Banke (u daljnjem tekstu HNB) kredit je određeni novčani iznos koji se na određeni rok i uz određenu cijenu odobrava korisniku kredita. Naravno, prilikom promišljanja o podizanju kredita trebaju se razmotriti i zahtjevi i troškovi koji su povezani s odobravanjem kredita.¹

Nerijetko se uz određenu vrstu kredita traže i dodatni instrumenti osiguranja. Iz tog je razloga važno u obzir uzeti sve parametre vezane uz zahtjeve i troškove koji su povezani s odobravanjem kredita. U tom se smislu mogu izdvojiti:²

- naknada za obradu zahtjeva
- procjena pokretnine ili nekretnine koja bi bila instrument osiguranja
- police osiguranja
- troškovi javnog bilježnika i sl.

S druge strane treba naglasiti da se banke u svom poslovanju susreću s nizom rizika, a svi su oni međusobno povezani uslijed čega banke ne mogu pratiti samo jedan rizik. To implicira na činjenicu da banka istodobno mora držati fokus na skupini rizika. Upravo su rizici u bankarskom poslovanju ključni izazovi. Jasno je da banka ne može predvidjeti što će u budućnosti biti, ali zato nastoji razumjeti koliko je izložena rizicima.³ U narednom će se

¹ HNB (2019). *Kreditni* [online]. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/o-nama/zastita-potrosaca/informacije-potrosacima/kreditni> [15.4.2021.]

² Ibidem.

³ Gregurek, M. i Vidaković, N. (2011). *Bankarsko poslovanje*. Zagreb: RRiF, str. 355.

potpoglavlju pažnja posvetiti upravo kreditnom riziku, dok se cjenovni, valutni rizik te rizik likvidnosti neće detaljnije razmatrati jer nisu ključni za temu rada.

2.1.Pojmovno određenje kreditnog rizika

U kontekstu razmatranja univerzalne definicije rizika, potrebno je najprije napraviti distinkciju pojmova rizika i neizvjesnosti budući da ta dva pojma nisu sinonimi. Gregurek i Vidaković su rizik definirali kao pojavu u kojoj postoji jasno određena distribucija vjerojatnosti nekog događaja i moguće je izračunati stvarnu vjerojatnost nekoga događaja. S druge strane, kod neizvjesnosti točna distribucija vjerojatnosti nekoga događaja nije poznata, što znači da se distribucija mora pretpostaviti, odnosno izmisliti.⁴

Općenito govoreći, rizici se mogu definirati kao neizvjesnost budućeg ishoda. Sukladno tome, kreditni se rizik može odrediti kao „rizik nepodmirenja obveza, odnosno mogućnost da se uložena sredstva neće pravodobno i/ili u potpunosti vratiti te da se neće vraćati planiranom dinamikom“.⁵

Dakle, kreditni rizik upućuje na rizik gubitka zbog neispunjavanja obveza pod uvjetima iz ugovora. Te obveze proizlaze iz kreditnih aktivnosti, trgovinskih i investicijskih aktivnosti, plaćanja i namire trgovanja vrijednosnim papirima za svoj i inozemni račun. U praksi se mogu pojaviti slučajevi kada druga ugovorna strana ne ispuni svoje obveze i u cijelosti ili parcijalno ne vrati dospjelu glavnica i kamate pa tako ne otplati kredit vrijeme. Kreditni rizik dio je bilančne aktive i serija izvanbilančnih transakcija, npr. akcepti ili bankovne garancije. Ovaj je rizik prisutan u svim sektorima financijskog tržišta, ali se najčešće veže uz banke, uglavnom iz kreditnih aktivnosti i izvanbilančnih aktivnosti, poput jamstava.⁶

Ono što je važno istaknuti kod kreditnog rizika jest činjenica da postoji opasnost da klijent, odnosno korisnik kredita neće ispuniti svoju obvezu prema banci ili izdavatelj vrijednosnog papira neće podmiriti svoju obvezu. To bi značilo potpuni ili djelomični gubitak posuđenog iznosa. Međutim, i pad kreditne sposobnosti klijenta također je kreditni rizik. Na taj se način

⁴ Ibidem.

⁵ HNB (2020). *Rizici* [online]. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/medunarodne-pricuve/rizici> [15.4.2021.]

⁶Spuchľakova, E., Valášková, K. i Adamko, P. (2015). The Credit Risk and its Measurement, Hedging and Monitoring. *Procedia Economics and Finance*, br. 24, str. 676.

povećava vjerojatnost neispunjavanja obveza. Veliki gubici mogu dovesti do nesolventnosti, a možda čak i do bankrota banke ili bankarske krize.⁷

Kreditni rizik ima dvije glavne komponente, a to su kvantitativna i kvalitativna. Zbroj potencijalnih gubitaka predstavlja kvantitetu kreditnog rizika. Iznos ovisi o iznosu glavnice, iznosu kamata i vrsti korištenog ublažavanja kreditnog rizika. Pritom treba imati na umu da veća vrijednost naknade za banku implicira niži iznos potencijalnog gubitka. Kvalitativna komponenta kreditnog rizika odnosi se na vjerojatnost da će banka ostvariti gubitak.⁸

Rizik neplaćanja (vjerojatnost neplaćanja zajma) određuje se kreditnom sposobnošću zajmoprimca kao rezultat međusobnog djelovanja sljedećih čimbenika (vidjeti Sliku 1):⁹

- Rizik povezan s korisnikom, odnosno klijentom. Ovaj se rizik temelji na mogućnosti da dužnik neće ispuniti svoju obvezu. Da bi smanjila ovaj rizik, svaka banka trebaimati definirane postupke procjene kreditnih zahtjeva, npr. korištene metode financijske analize ili bodovanja, dokumenti potrebni za podnositelje zahtjeva i sl. Također, banke bi trebale ograničiti maksimalni iznos novca koji se može dati jednom zajmoprimcu.
- Rizik povezan s politikom i područjem u kojem se banka nalazi. Ovaj je rizik uglavnom vezan za situacije u kojima većina entiteta u zemlji nije u mogućnosti vraćati svoje dugove zbog ekonomskih, socijalnih, pravnih ili političkih uvjeta. Banke bi u tom smislu trebale postaviti ograničenja za pojedine zemlje prema razini njihovog rizika, npr. uzimajući u obzir makroekonomsku situaciju, unutarnju i vanjska zaduženost i sl.
- Rizik prijenosa. Ovaj se rizik veže uz globalnu nestašicu stranih valuta u zemlji zbog koje je nemoguće vraćati dugove.

⁷Klepkova Vodova, P. (2003). *Credit Risk as a Cause of Banking Crisis*. Karvina: School of Business Administration, Department of Finance, str. 6.

⁸ Ibidem.

⁹ Ibidem, str. 6-7.

Slika 1. Faktori koji utječu na rizik neplaćanja

Izvor: izrada autorice prema Klepkova Vodova, P. (2003). *Credit Risk as a Cause of Banking Crisis*. Karvina: School of Business Administration, Department of Finance, str. 6-7.

Sukladno prethodno navedenom, može se zaključiti da se kreditni rizik odnosi na rizik u kojem postoji mogućnost da zajmoprimac, odnosno korisnik kredita ne vraća svoj dug prema banci. U trenutku odobravanja kredita, banke se izlažu tom riziku, stoga bi svaka banka trebala imati definirane zaštitne parametre koje će je štititi izloženosti kreditnom riziku. Prema tome, bilo koji oblik kreditnog rizika može prouzročiti pojavu bankovne krize. Budući da je kreditni rizik sam po sebi širok pojam, u nastavku rada prikazat će se i pojasniti oblici kreditnog rizika uzimajući u obzir pritom i s kreditom povezane rizike.

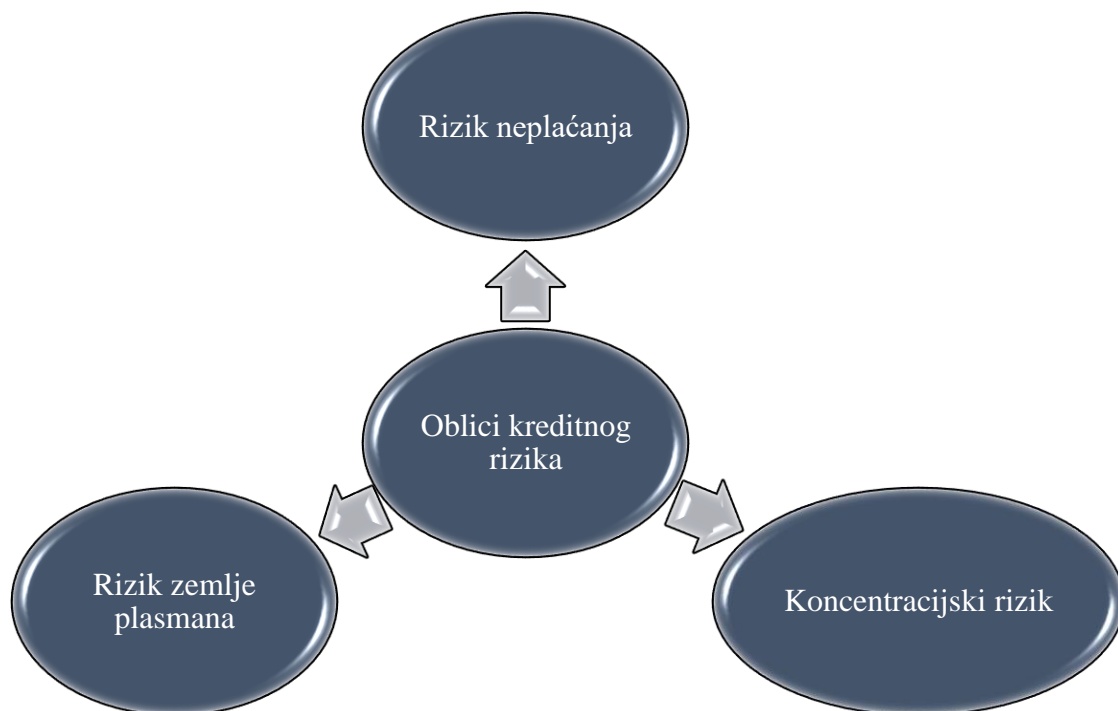
2.2. Oblici kreditnog rizika

Kao što je u tekstu ranije naglašeno, banke odobravanjem kredita preuzimaju i određeni rizik. Međutim, to ne znači da se banka treba suzdržavati od davanja kredita. U tom smislu ona mora moći predvidjeti i kvantificirati potencijalni rizik odobravanja kredita. Naime, kreditni rizik vezan je za kvalitetu plasmana banke, a problem leži u činjenicu da banka ne može sa sigurnošću predvidjeti hoće li kredit biti vraćen. Drugim riječima, banka odobrava kredite na određeni rok i vjeruje da će zajmoprimac vratiti kredit. U praksi se događa da zajmoprimci ne vrate uvijek kredit, što znači da banka loše plasmane podmiruje iz vlastitih sredstava.¹⁰

¹⁰ Gregurek, M. i Vidaković, N. (2011)., op. cit., str. 365.

Što se tiče banke, evidentno je da će kreditni rizik poremetiti njen novčani tok i povećati troškove naplate. Kamatna stopa na kredit služi kao nagrada banci za prihvaćanje kreditnog rizika. U učinkovitom tržišnom sustavu banke naplaćuju visoku kamatnu stopu za visoko rizične zajmove kao način kompenzacije visokog rizika od neplaćanja. Primjerice, korporativni zajmoprimac sa stabilnim prihodom i dobrom kreditnom poviješću može dobiti kredit po nižoj kamatnoj stopi od one koja bi bila naplaćena za rizične zajmoprimce.¹¹

Suprotno tome, prilikom transakcija s korporativnim zajmoprimcem s lošom kreditnom povijesti, zajmodavac može odlučiti naplatiti visoku kamatnu stopu za zajam ili u potpunosti odbiti zahtjev za zajam. Zajmodavci mogu koristiti različite metode za procjenu razine kreditnog rizika potencijalnog zajmoprimca kako bi umanjili gubitke i izbjegli odgođena plaćanja.¹² U tom bi se kontekstu mogli izdvojiti sljedeći oblici kreditnog rizika prikazani na Slici 2.

Slika 2. Oblici kreditnog rizika

Izvor: izrada autorice prema Credit RiskAnalysisModels. [online]. Dostupno na: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/credit/credit-risk-analysis-models/> [17.4.2021.]

¹¹Credit Risk Analysis Models. [online]. Dostupno na: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/credit/credit-risk-analysis-models/> [17.4.2021.]

¹² Ibidem.

Rizik neplaćanja nastaje kad zajmoprimac nije u mogućnosti platiti obvezu zajma u cijelosti ili kada je zajmoprimac prekoračio 90 dana od dana dospijeca otplate zajma. Ovaj oblik rizika može utjecati na sve kreditno osjetljive financijske transakcije kao što su zajmovi, obveznice, vrijednosni papiri i derivati. Na rizik neplaćanja mogu utjecati i šire ekonomske promjene, primjerice ekonomsko stanje zajmoprimeca. U kontekstu korporativnih klijenata to može utjecati na njihovu sposobnost da izdvoje glavnice i kamate na kredit.¹³

Koncentracijski rizik odnosi se na razinu rizika koja proizlazi iz izloženosti jednoj drugoj ugovornoj strani ili sektoru i nudi potencijal za stvaranje velikih količina gubitaka koji mogu ugroziti osnovne aktivnosti zajmoprimca. Rizik proizlazi iz zapažanja da koncentriranim portfeljima nedostaje diverzifikacija, pa su stoga povrati osnovne imovine više povezani. Primjerice, korporativni klijent koji se za svoje glavne proizvode oslanja na jednog većeg kupca ima visoku razinu rizika od koncentracije i potencijalno može pretrpjeti veliku količinu gubitaka ako glavni kupac prestane kupovati njegove proizvode.¹⁴

Državni se rizik javlja kada država zamrzne obveze plaćanja u stranoj valuti, što rezultira neplaćanjem svojih obveza. Rizik je povezan s političkom nestabilnošću i makroekonomskim rezultatima zemlje, što može negativno utjecati na vrijednost njene imovine ili operativnu dobit. Promjene u poslovnom okruženju utjecat će na sve korporacije koje posluju unutar određene zemlje.¹⁵

U skupinu s kreditom povezanih rizika mogu se izdvojiti:¹⁶

- rizik likvidnosti, koji svoje temelje ima u poteškoćama banke da dobije gotovinu od prodaje druge imovinske čestice ili nove posudbe, što uvjetuje varijacije u zaradama i tržišnoj vrijednosti vlastitog kapitala
- kamatni rizik, koji upućuje na činjenicu da će vrijednost financijskog instrumenta varirati ovisno o tome povećavaju li se ili smanjuju kamatne stope
- operacijski rizik, odnosno rizik realnog gubitka ili pogrešnog prikaza dobiti zbog greške u radu s podacima, bilo prilikom unosa, obrade, vrednovanja ili knjiženja
- rizik kapitala, koji nastupa kada je banka insolventna

¹³ Ibidem.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Jakovčević, D. (2000). *Upravljanje kreditnim rizikom u suvremenom bankarstvu*. Zagreb: TEB, str. 23-33.

- valutni rizik, tj. oscilacija vrijednosti strane valute s obzirom na obračunsku novčanu jedinicu
- rizik cijene prilikom trgovanja vrijednosnicama i derivatima.

Može se zaključiti da se banka u izlaže nizu rizika koji su povezani uz kreditni rizik. Iako je nemoguće točno i precizno znati tko će ispuniti svoje obveze, banke moraju raditi na metodama i tehnikama procjene i upravljanja kreditnim rizikom kako bi umanjila opasnost od gubitka u poslovanju, a u konačnici izbjegla i bankrot. Kamate su jedan od načina osiguranja zbog preuzimanja kreditnog rizika, no postoji i niz drugih instrumenata koje banke mogu koristiti kako bi minimalizirale kreditni rizik. Međutim, potrebno je razviti proceduru mjerenja kreditnog rizika kako bi se uopće njime moglo upravljati. Zbog toga će se u narednom potpoglavlju više pažnje posvetiti načinima mjerenja kreditnog rizika.

2.3. Načini mjerenja kreditnog rizika

Svrha mjerenja kreditnog rizika je kvantifikacija potencijalnih gubitaka iz kreditnog poslovanja. Iznos gubitaka nikada se ne može sa sigurnošću odrediti, stoga ga je potrebno procijeniti. Postoje dva osnovna pristupa definiranju gubitaka i time kvantificiranju kreditnog rizika, a to su metode utemeljene na apsolutnoj poziciji u kreditnom riziku i metode utemeljene na očekivanoj stopi neplaćanja potraživanja.¹⁷

Prva je skupina metoda u globalnoj praksi poznata i kao zadani način (*eng. default-mode*). Svaki zajmoprimac ili uspješno ili uz poteškoće, odnosno neuspješno ispunjava svoje obveze prema banci. Kreditni rizik tada proizlazi iz neispunjenja obveza dužnika. Pristup mjerenju kreditnog rizika putem diskretnih modela tipičan je za homogeni portfelj, pri čemu se u tom slučaju uglavnom radi o izloženosti banaka prema malim klijentima s jedinstvenim kreditnim proizvodima. Pri prodaji kredita klijentu, kreditni rizik ili potencijalni gubitak predstavljaju cjelokupan iznos kredita zajedno s pripadajućim kamatama i naknadama, a moguće je raditi ispravke ukoliko postoji kvalitetno osiguranje. Korištenjem ove metode banka prilagođava stavke prodanih kredita. Rezerve će se početi formirati tek kada klijent prekrši uvjete kreditnog ugovora.¹⁸

¹⁷Spuchľakova, E., Valášková, K. i Adamko, P. (2015)., op. cit., str. 676.

¹⁸ Ibidem.

Drugu skupinu metoda karakterizira činjenica da dužnik može dobiti više vrijednosti, što nije moguće kod diskretnih modela koji djeluju u sustavu sa dvije mogućnosti; uspjeh ili neuspjeh. Ovaj je pristup prikladniji za kreditiranje korporacija, a definiranje pojedinačnih kategorija rizika obično se temelji na vanjskim kreditnim rejtinzima. Metode koje se temelje na apsolutnoj poziciji imaju pozitivan pristup kreditnom riziku. Pretpostavljaju da će se zajam vratiti na vrijeme i pravilno. Rezerve i pravni lijekovi počinju se stvarati u trenutku pojave problema. Suprotno tome, metode koje se temelje na očekivanoj stopi neplaćanja realnije su. Svaki kredit ima ponder rizika i banka počinje formirati rezerve i pravne lijekove. Pojedinačni ponderi rizika temelje se na povijesnim podacima i predstavljaju vezu između rizika neplaćanja i njegove kreditne ocjene. Ovim se metodama procjenjuje iznos očekivanih gubitaka, ali i vjerojatnost gubitka.¹⁹

U slučaju neplaćanja kredita banka može aktivirati određene elemente osiguranja. Aktivacijom mjera osiguranja kredita smanjuju se potencijalni gubitci po kreditima jer se u slučaju neplaćanja banka naplaćuje iz tih osiguranja. Kod poslovanja s kreditima banka za svaki kredit ima implicitno ili eksplicitno osiguranje da će taj kredit biti vraćen. Implicitno osiguranje uključuje elemente osiguranja koje banka koristi kao očekivane protoke novca koji će se moći iskoristiti za otplatu kredita. Jedan od primjera implicitnog osiguranja je minus na tekućem računu koji je pokriven budućim prihodima.²⁰

S druge strane, eksplicitni elementi osiguranja odnose se na ugovorom definirane elemente koje

banka može aktivirati ukoliko dođe do neredovitih obveza po kreditima. U ovu skupinu elemenata osiguranja ubrajaju se depozit kod banke ili imovina u obliku hipoteke ili nekoga drugog vlasništva, ali i potraživanja od trećih osoba koja se onda prikazuju u obliku cesije ili mjenice.²¹

Osim elemenata osiguranja banka može razviti i kvantitativne metode analize rizika i očekivanih gubitaka. Jedna takva metoda je i VaR(*eng. Value at Risk*) metoda. Ova je metoda danas na globalnoj razini prihvaćena ne samo u financijskom i bankarskom sektoru, nego i poduzeća računaju svoju verziju VaR-a. VaR je zapravo „statistička mjera koja procjenjuje

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Gregurek, M. i Vidaković, N. (2011)., op. cit., str. 174.

²¹ Ibidem.

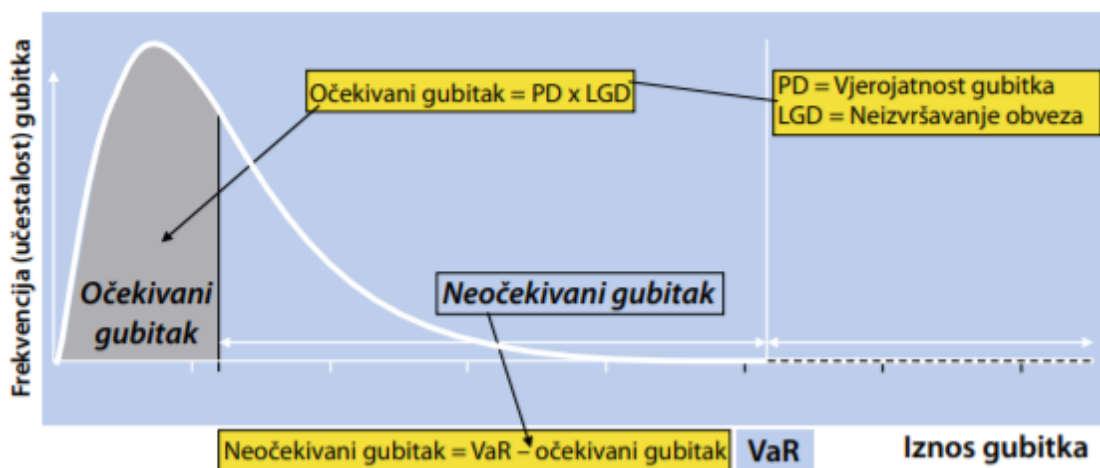
budući rizik neke imovine ili cjelokupnoga portfelja te nastoji cjelokupni rizik portfelja svesti na jednu brojku“.²²

VaR funkcionira po principu distribucije. Kod računa dobiti i gubitka fokusira se na moguće gubitke. Ukoliko se VaR promatra kroz statističku distribuciju, onda se mogu izdvojiti sljedeći parametri:²³

- očekivani gubitci obračunati od prihoda u vrijeme transakcije
- neočekivani gubitci koji su pokriveni alokacijom kapitala
- rep, odnosno ostatak distribucije koja uključuje zaštitu ograničenjima ili osiguranjima.

Ukoliko postoji X% sigurnost da gubitak neće iznositi više od V HRK u narednih N dana, onda se vrijednost V naziva Vrijednost pod Rizikom (*eng. Value at Risk – VaR*) portfelja. Ta je vrijednost, dakle, funkcija dvaju parametara, a to su vrijeme izraženo u danima i razina pouzdanosti X izražena u postocima. U tom se smislu VaR može definirati kao gubitak korespondentan postotku distribucije promjene vrijednosti portfelja tijekom određenog broja dana.²⁴

Primjena VaR-a prikazana je na Slici 3.

Slika 3. Primjena VaR-a

Izvor: Gregurek, M. i Vidaković, N. (2011). *Bankarsko poslovanje*. Zagreb: RRiF, str. 370.

²² Ibidem, str. 370.

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

U procesu odobravanja kredita ne smije se zanemariti ni uloga sektora kreditne analize koji je zadužen za individualno analiziranje plasmana banke. Budući da svaka banka nastoji poboljšati kvalitetu plasmana kredita, onda želi i omogućiti analizu plasmana s obzirom na iskustvo. Upravo se u tome očituje uloga sektora kreditne analize jer analitičari svakom pojedinom kreditu pristupaju individualno, a potom se izjašnjavaju o kvaliteti. U većini je banaka za određenu veličinu plasmana nužno mišljenje sektora kreditne analize.²⁵

Nadalje, mnoge banke u svom poslovanju u aspektu kreditiranja rade interne alate pomoću kojih mjere kreditni rizik. Oni se uobičajeno fokusiraju na financijske pokazatelje poslovanja na temelju kojih se razlikuju korporacije koje dobro posluju od korporacija koje imaju poteškoća u poslovanju.²⁶

Ovakav način procjene temelji se na Altmanovoj metodologiji kreditnog rizika. Preciznije rečeno, Altman je pri izvođenju formule za mjerenje koristio multivarijantni pristup koji uključuje omjerne i kategorijalne vrijednosti koje se potom kombiniraju s ciljem dobivanja mjere, odnosno skora kreditnog rizika. Ta mjera najbolje razlikuje uspješne i neuspješne korporacije.²⁷

Kod Altmanovog modela određuje se granična vrijednost koja financijskoj instituciji služi kao temelj donošenja odluke. Zahtjevi za kredit odobravaju se ukoliko je Z-skor korporacije iznad definiranog Z-skora. U suprotnom se zahtjevi ne odobravaju. Altman je proveo istraživanje na ukupno 66 korporacija, od kojih je 33 bilo uspješno u poslovanju, a 33 neuspješno. Kao rezultat dobiveni su sljedeći omjeri:²⁸

- obrtni kapital/ukupna imovina (X_1)
- zadržana zarada/ukupna imovina (X_2)
- dobit/ukupna imovina (X_3)
- tržišna vrijednost vlastitog kapitala/knjigovodstvena vrijednost pasive (X_4)
- prodaja/ukupna imovina (X_5).

²⁵ Ibidem, str. 371.

²⁶ Pervan, I. i Kuvek, T (2013). The relative importance of financial ratios and nonfinancial variables in predicting of insolvency. *Croatian Operational Research Review*, 4, str. 188.

²⁷ Šarlija, N. (2013). *Altmanov model financijskih omjera (z-score model)*. Osijek: Ekonomski fakultet, str. 1.

²⁸ Ibidem, str. 1-2.

$$Z=0,012X_1+0,014X_2+0,033X_3+0,006X_4+0,999X_5$$

Korporacije čiji je Z-skor ispod 1,81 će bankrotirati, a ona kojima je Z-skor iznad 2,99 neće. Skorovi između te dvije vrijednosti sadrže greške u originalnom uzorku. 1993. godine Altman je revidirao originalni model kako bi kreirao skor za privatne korporacije. Preinaka se odnosi na zamjenu pozicija tržišne i knjigovodstvene vrijednosti prilikom računanja omjera X_4 .²⁹

$$Z'=0,717X_1+0,847X_2+3,107X_3+0,420X_4+0,998X_5$$

Donja granica za privatne korporacije iznosi $Z'=1,23$, a gornja $z'=2,90$. Korporacije ispod donje granične vrijednosti doživjet će bankrot, a one iznad su uspješne u poslovanju i neće bankrotirati.³⁰ Međutim, Pervan i Kuvek mišljenja su da je kombinacija financijskih i nefinancijskih pokazatelja, primjerice struktura upravljanja korporacijom, industrija i sl., adekvatnija u predikciji kreditne sposobnosti klijenata te u upravljanju kreditnim rizikom.³¹

Neki autori navode i eksterne rejtinge koje su u nadležnosti agencija koje se time bave, pri čemu se mogu izdvojiti:³²

- analiza diskriminacije, u okviru koje se razlikuju korporacije koje posluju s poteškoćama i korporacije koje uspješno posluju, no problem se može pojaviti prilikom stupnjevanja pojedine korporacije
- ekspertni sustavi koji se temelje na iskustvima iz prošlosti kao temelja izračuna vjerojatnosti uzroka poteškoća u plaćanju pri čemu sustav u analizu integrira i kvalitativne parametre
- umjetne neuralne mreže kao samoučeći računalni programi u kojima je preciznost razlikovanja korporacija proporcionalna opsegom promatranih slučajeva.

Uzimajući u obzir prethodno navedeno, može se zaključiti da u praksi postoji niz modela na temelju kojih je moguće procijeniti kreditni rizik, od kojih nisu svi mogli biti opisani zbog sadržajne ograničenosti diplomskog rada. Ovisno o tome koje kredite banka plasira, banka bira koji će od opisanih modela koristiti. Međutim, treba naglasiti da nije banka jedina koja

²⁹ Ibidem, str. 2.

³⁰ Ibidem.

³¹ Pervan, i. i Kuvek, T. (2013)., op. cit., str. 188.

³² Osmanagić Bedenik, N. (2003). Rejting kao suvremeni instrument ocjene boniteta. *Računovodstvo, revizija i financije*, br. 10, str. 77.; Saunders, A. i Allen, L. (2010.). *Credit risk – Measurement In and Out of the Financial Crisis*. New Jersey: Wiley Finance, str. 57.

vršiti procjene kreditnog rizika, već to rade i ovlaštene agencije, stoga se ne smije zanemariti ni doprinos agencija koje se time bave. Procjena, odnosno način mjerenja kreditnog rizika usko je povezano s upravljanjem rizicima, stoga će se u narednom potpoglavlju pažnja posvetiti upravo upravljanju rizikom.

2.4. Upravljanje rizikom

Upravljanje kreditnim rizikom može se promatrati kao složeni višedimenzionalni problem, stoga se u praksi razvio niz pristupa od kojih su neki kvantitativni, a neki kvalitativni. Bez obzira na korištenu metodu, ključni je element razumjeti ponašanje i predvidjeti vjerojatnost da zajmoprimac neće izvršiti svoje obveze.³³

Logički promatrano, što je veća vjerojatnost gubitka, i kreditni je rizik veći. Različiti pristupi uključuju evaluacije, determinističke i odnosne modele te statističko modeliranje s ciljem klasifikacije kreditne kvalitete i predviđanja vjerojatnosti.³⁴ U tom se smislu može reći da je konačni cilj upravljanja kreditnim rizikom maksimizirati stopu povrata prilagođene riziku putem upravljanja kreditnim rizikom.³⁵

Važno je naglasiti da bi svaka banka morala poslovati sukladno unaprijed definiranim kriterijima prilikom odobravanja novih i ekspanzije postojećih kredita, pri čemu se praćenje kreditnog rizika odnosi na kontinuirano praćenje pojedinačnih zajmova. Efikasnim sustavom praćenja kredita osigurano je i cjelokupno praćenje kreditnog portfelja. Proceduralne smjernice koje bi u tom kontekstu trebalo uzeti u obzir uključuju:³⁶

- uloge i odgovornosti pojedinaca koji su zaduženi za praćenje kreditnog rizika
- procedure i tehnike analize
- frekvencije praćenja
- periodičnu ocjenu kolateralu
- prepoznavanje bilo kakvih pogoršanja.

³³ Brown, K. i Moles, P. (2014). *Credit Risk Management*. Edinburgh: Edinburgh Business School, str. 1/1.

³⁴ Ibidem.

³⁵ Broz Tominac, S. (2014). Računovodstveno praćenje kreditnog rizika u bankama. *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 12 (2), str. 76.

³⁶ Ibidem.

Iz toga proizlaze i karakteristike efikasnog upravljanja kreditnim rizikom koje su prikazane na Slici 4.

Karakteristike efikasnog upravljanja kreditnim rizikom	Ujednačena kreditna kultura
	Precizno definiran sustav rejtinga
	Pravovremeno korištenje rejtinga
	Korištenje modela ranog upozorenja na krizu u poslovanju
	Efikasno uključivanje kreditnih zastupnika u upravljanje rizikom
	Nezavisna kontrola kreditnih izloženosti
	Učenje iz otpisanih kredita

Slika 4. Karakteristike efikasnog upravljanja kreditnim rizikom

Izvor: Broz Tominac, S. (2014). Računovodstveno praćenje kreditnog rizika u bankama. *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 12 (2), str. 76.

U nastavku će biti ukratko pojašnjenja svaka od karakteristika. Ujednačenom kreditnom kulturom nastoje se ujednačiti funkcije plasmana i osiguranja njegove rizičnosti. Rejting sustav mora biti precizno definiran i jasan svima koji su uključeni u proces kreditiranja. Pravovremeno korištenje rejtinga očituje se u premještanju kredita iz rejtinga u rejting, što ovisi o bonitetu klijenta. Modeli ranog upozorenja trebali bi precizno i unaprijed definirati potencijalne probleme. Nezavisna kontrola kreditnih izloženosti funkcionira preko organizacijske jedinice upravljanja rizicima ili preko interne kontrole. I konačno, učenje iz otpisanih kredita pretpostavlja analizu uzroka propasti poslovnih pothvata.³⁷

Prema tome, jasno je da je upravljanje rizicima nužan dio investicijskog poslovanja i da se sastoji od prepoznavanja rizika kojima su izloženi portfelji investitora, mjerenja rizika i definiranja postupka upravljanja rizicima.³⁸Također, treba imati na umu da kreditni rizik ima negativan utjecaj na poslovanje banke i njenu insolventnost, stoga se kroz niz godina radilo na

³⁷ Ibidem.

³⁸Latković, M. (2002). Upravljanje rizicima: identifikacija, mjerenje i kontrola. *Financijska teorija i praksa*, 26 (2), str. 463.

razvoju tehnika i instrumenata upravljanja kreditnim rizikom, a da bi to bilo moguće, trebalo je razviti i metode mjerenja rizika.³⁹

U kontekstu problematiziranja upravljanja kreditnim rizikom mogu se uočiti dva specifična fenomena, a to su negativan selekcija i moralni hazard. Prvi fenomen odnosi se na to da klijenti koji najvjerojatnije neće moći uredno otplaćivati obveze najčešće dobiju kredit od banke. Taj se fenomen može objasniti činjenicom veći rizik implicira i veću zaradu, ali je isto tako velika opasnost od neplaćanja. Drugi fenomen upućuje na sklonost klijenta da dobiveni kredit investira u rizičniji pothvat kako bi ostvario veći povrat. Za banku to znači rizičan kredit jer je velika vjerojatnost neplaćanja obveza od strane klijenta.⁴⁰

Kako bi se navedeni problemi što efikasnije razriješili, u praksi je razvijen niz principa kojima se omogućuje kvalitetnije upravljanje kreditnim rizikom, a to su:⁴¹

- provjera i nadzor
- uspostava dugotrajnih odnosa s klijentom
- osiguranje kredita
- kompenzacijski saldo
- kreditno racioniranje.

U kontekstu provjere i nadzora, svi se klijenti provjeravaju, s tim da se provjera razlikuje ovisno o tome je li klijent fizička osoba ili korporacija. U slučaju da je klijent fizička osoba, on popunjava upitnik koji se sastoji od niza pitanja vezanim uz njegovo financijsko stanje i određenih osobnih podataka. Uzimajući u obzir podatke dobivene od klijenta banka računa kreditni skor. S druge strane, ako je klijent korporacija, banka prikuplja informacije prezentirane u bilanci te računu dobiti i gubitka, ali procjenjuje i određene nefinancijske informacije.⁴²

Uspostava dugotrajnih odnosa s klijentom važan je princip iz nekoliko razloga. Ukoliko klijent koji traži kredit u određenoj banci kod nje ima otvoren račun, banka može prema računu dobiti niz informacija, primjerice o likvidnosti, kreditnoj povijesti i sl. I klijent može profitirati jer postoji mogućnost definiranja niže kamatne stope. Osim toga, obostrana se

³⁹ Ercegovac, R. (2016). *Teorija i praksa bankovnog menadžmenta*. Split: Ekonomski fakultet, str. 154.

⁴⁰ Mishkin, F. S. i Eakins, S. G. (2005). *Financijska tržišta i institucije*. Zagreb: MATE, str. 597.

⁴¹ Ibidem, str. 597-601.

⁴² Ibidem.

korist očituje i u suzdržavanju klijenta od ulaska u neke rizične aktivnosti kako ne bi ugrozio svoju poziciju, čime se pozitivno djeluje na smanjenje moralnog hazarda. Instrumenti osiguranja kredita također igraju važnu ulogu zaštite banke. Tu se radi o zadužnicama, zalogu nad nekretninom i sl. Za osiguranje kredita koristi se i kompenzacijski saldo u vidu iznosa koji klijent mora imati na računu, a s kojeg će se banka naplaćivati ukoliko dođe do problema s plaćanjem obveza. Fenomen negativne selekcije i moralnog hazarda moguće je riješiti i kreditnim racioniranjem, odnosno ograničenjem visine kredita ili odbijanjem kreditiranja čak i uz više kamate.⁴³

Uzimajući u obzir prethodno navedeno, može se zaključiti da je organizacija upravljanja kreditnim rizikom u banci kompleksna, a prikazana je na Slici 5.

Slika 5. Ustroj organizacije za upravljanje kreditnim rizikom u banci

Izvor: izrada autorice prema Ercegovac, R. (2016). *Teorija i praksa bankovnog menadžmenta*. Split: Ekonomski fakultet, str. 198.

Razmatrajući prethodno prikazanu sliku može se zaključiti da je sustav upravljanja rizicima definiran kompleksnošću organizacijske strukture te svih pravila, procesa i resursa koji su

⁴³ Ibidem.

nužni da bi se utvrdila izloženost riziku te tako i upravljalo rizikom.⁴⁴Sve su banke dužne uspostaviti i provoditi sustav upravljanja rizicima, odrediti ključne djelatnike u tom smislu i njihove zamjene, dok su uprava i nadzorni odbor dužni posvetiti dovoljno vremena razmatranju izloženosti rizicima.⁴⁵

To znači da banka mora:⁴⁶

- definirati strategiju upravljanja rizicima koja će se temeljiti na ciljevima i principima upravljanja rizicima uzimajući u obzir kvalitativne i kvantitativne informacije
- precizno definirati sklonost preuzimanja rizika
- redovito usklađivati strategiju upravljanja rizicima i poslovnu strategiju.

Iz toga proizlazi da politike i interni akti na kojima se temelji upravljanje moraju sadržavati sljedeće komponente:⁴⁷

- definirane sklonosti za preuzimanje rizika
- jasne ovlasti i odgovornosti za upravljanje rizikom
- metodologiju procjene rizika, uključujući testiranje otpornosti na stres
- interne limite i kontrole
- procedure i mjere u slučaju odstupanja od definiranih postupaka
- procedure i mjere u slučaju pojave kriznih situacija
- upravljanje rizicima unutar grupe.

U tom smislu banka je dužna donositi odluke o odobravanju kredita uzimajući u obzir precizno definirane i primjerene kriterije, uključujući i definirane postupke odlučivanja prilikom odobravanja, promjena, obnavljanja i refinanciranja kredita.⁴⁸ Provođenje kvalitetnog upravljanja rizicima podrazumijeva:⁴⁹

- upravljanje portfeljima i pojedinačnim izloženostima koje nose kreditni rizik
- prepoznavanje problematičnih plasmana
- upravljanje problematičnim plasmanima
- raspoređivanje izloženosti sukladno nadoknadivosti

⁴⁴Narodne novine (2016). *Odluka o upravljanju rizicima*. Zagreb: Narodne novine d.d., br. 94/16, čl. 3. st. 1.

⁴⁵ Ibidem, čl. 5., st. 1., 2. i 3.

⁴⁶ Ibidem, čl. 6. st. 1. i 2.

⁴⁷ Ibidem, čl. 7. st. 2. t. 1-7.

⁴⁸ Ibidem. čl. 8. st. 2.

⁴⁹ Ibidem, čl. 8. st. 3. t. 1. i 2.

- provođenja ispravka vrijednosti za bilančne stavke
- provođenje ispravka rezerviranja za rizične izvanbilančne stavke.

Nastavno na prethodno navedeno, banke trebaju osigurati usklađenost diversifikacije njihovih portfelja koji nose kreditni rizik s kreditnom strategijom i ciljanim tržištima.⁵⁰ Jedna od konkretnih mjera koju u tom smislu provodi HNB jest ograničenje izloženosti kreditnom riziku investiranjem u obveznice država visokoga rejtinga, u kolateralizirane i nekolateralizirane depozite financijskih institucija visokoga kreditnog rejtinga te postavljanjem ograničenja maksimalne izloženosti kod svake kategorije ulaganja.⁵¹

Suočeni s pandemijom COVID-19, niz mjera ekonomske politike fokusirale su se na ublažavanje posljedica pandemije, što je odgodilo suočavanje s potencijalnim rizicima za otpornost bankarskog sektora, osobito putem kreditnog rizika. Prema dostupnim analizama za 2020. godinu pokazalo se da je prvih devet mjeseci udio ukupnih kredita banaka s povećanjem kreditnog rizika porastao s 14,1% na 18,6%⁵² (vidjeti Sliku 6).

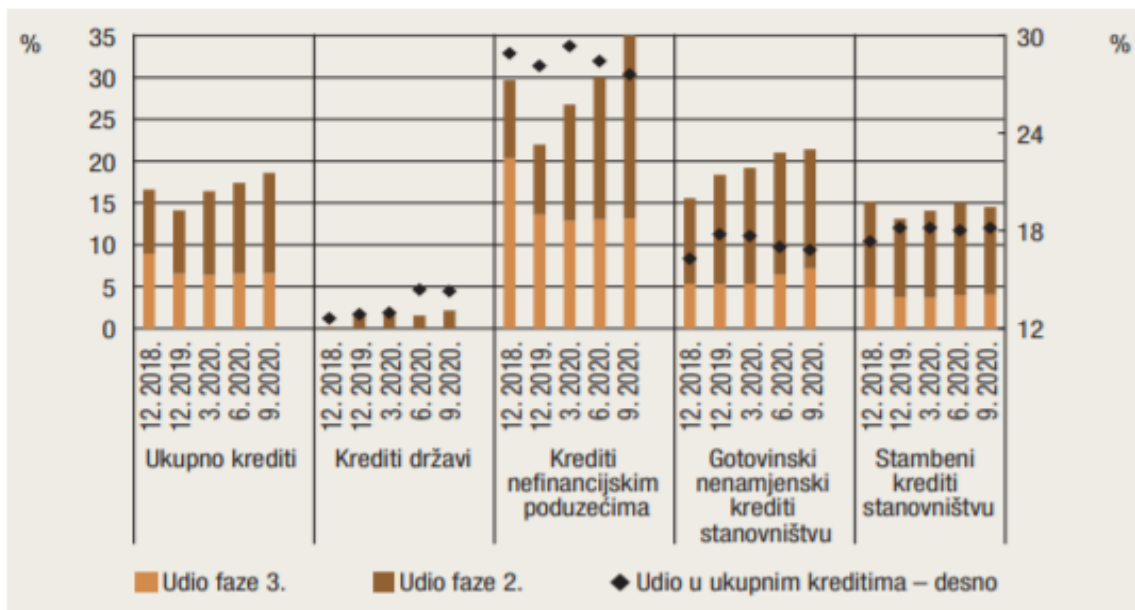
Analize također ukazuju na dodatnu izraženost kreditnog rizika kroz rast koncentracije izloženosti (vidjeti Sliku 6). Porast udjela izloženosti državi u portfelju banaka dodatno negativno utječe na profitabilnost banaka, pogotovo ako se uzme u obzir da je profitabilnost već opterećena dugotrajno niskim kamatnim stopama. Evidentno je da je u aktivi banaka porastao udio najugroženijih poduzeća koja su nastojala financirati svoje likvidnosne potrebe, a manje ugrožena povećala su viškove likvidnosti koje su deponirale kod banaka. Unatoč tome, porast kreditnog rizika banke zasad uspješno pokrivaju iz operativne dobiti pa je profitabilnost i dalje pozitivna.⁵³

⁵⁰ Ibidem, čl. 8. st. 4.

⁵¹ HNB (2020). *Rizici* [online], op. cit.

⁵² HNB (2021). Identifikacija sistemskih rizika. *Makroprudencijalna dijagnostika*, 6 (13), str. 9.

⁵³ Ibidem, str. 10.

Slika 6. Kvaliteta kredita po portfeljima i udio kreditnog portfelja u ukupnim kreditima banaka

Izvor: HNB (2021). Identifikacija sistemskih rizika. *Makroprudencijalna dijagnostika*, 6 (13), str. 10.

3. KREDITNA SPOSOBNOST KLIJENTA

Kredit i zaduživanje nisu nikakva novina, već se njihova pojava može pratiti već duže vrijeme te su kao takvi odavno sastavni dio ljudske civilizacije. Međutim, treba naglasiti da život na dug nikad nije bio zastupljeniji u kulturi življenja koliko je to danas slučaj. Društvena uređenja kroz povijest su stvarala ekonomske uvjete u kojima je dostupnost zaduživanja bila značajno teža, stoga ne čudi činjenica da se i kreditima pristupalo uz mnogo više opreza.⁵⁴

U vrijeme kreditne ekspanzije, kada gospodarstva država funkcioniraju po principu zaduživanja, moguće je kupovati na kredit što god pojedinac poželi. Razvojem financijskog sustava potrošačima je gotovina uvijek nadohvat ruke. Životni uvjeti u suvremenom dobu usmjereni su na visoku razinu potrošnje te je uslijed tih okolnosti nužna iznimna samokontrola u razlikovanju temeljnih troškova života i dodatnih vrijednosti koje nisu nužne, ali život čine ugodnijim.⁵⁵

U nastavku rada definirat će se kreditna sposobnost klijenta te će se prikazati način procjene kreditne sposobnosti. Također, razmatrat će se i faktori ključni za procjenu kreditnog rizika.

3.1. Definicija kreditne sposobnosti

Kreditna sposobnost može se definirati kao ocjena koja ukazuje na to može li potencijalni dužnik redovito i bez poteškoća plaćati anuitet za određeni iznos kredita. Svaka banka internim dokumentima definira postupak i elemente preko kojih se procjenjuje kreditna sposobnost. Naravno, na sve dokumente i akte koje banka donese utječe i zakonska regulativa. Npr., Ovršnim zakonom propisan je dio plaće zaštićen od ovrhe koji bi trebao ostati na raspolaganju klijentu. Odluku o kreditnoj sposobnosti potrošača donosi banka koja pak mora voditi računa i o opasnosti od prezaduženosti klijenta. O tome brigu treba svakako voditi i sami klijent.⁵⁶

Banke pri odlučivanju o kreditnoj sposobnosti u postojeće zaduženje uračunavaju i dopušteni minus po tekućem računu te limite po kreditnim karticama. Kod procjenjivanja kreditne

⁵⁴ HNB (2019). *Kredit* [online], op. cit.

⁵⁵ Ibidem.

⁵⁶ HNB (2020). *Kreditna sposobnost*. [online] Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/kreditna-sposobnost> [24.4.2021.]

sposobnosti banke koriste informacije o novčanim obvezama klijenta koje obrađuju i razmjenjuju u Osnovnom sustavu registra posredovanjem Hrvatskog registra obveza po kreditima (HROK-a).⁵⁷

Treba naglasiti da na konačnu odluku o prihvatljivosti kreditne sposobnosti također utječu i kvaliteta i vrijednost instrumenata osiguranja. Ti se instrumenti, kako je već ranije naglašeno, koriste s ciljem osiguranja redovitog vraćanja kredita. Neke banke pažnju obraćaju i na činjenicu je li tražitelj kredita njihov klijent, odnosno koristi li se njihovim uslugama i proizvodima. U slučaju da tražitelj kredita samostalno ne ispunjava potrebne uvjete, može se ugovoriti i sudužništvo.⁵⁸

Dakle, može se reći da procjenjivanje kreditne sposobnosti predstavlja jedan od ključnih procesa koji utječe na kvalitetu potraživanja. Prije no što banka izda klijentu kredit, ona mora procijeniti kolika je njegova kreditna sposobnost. Sama procjena kreditne sposobnosti klijenta zahtijeva prikupljanje i analiziranje niza podataka koji su temelj informacija na osnovu kojih se odobrava kredit.⁵⁹

Konačno utanačivanje u kojoj je mjeri klijent kreditno sposoban utječe se na smanjenje kreditnog rizika. U bankama postoji organizacijski odjel kojemu je u ingerenciji procijeniti kreditnu sposobnost klijenta kako bi što preciznije definirao kreditni rizik kojem banka podliježe, stoga se klijent kategorizira kao niskorizičan ili visokorizičan. Također, treba naglasiti da banke procesu procjene pristupaju prije rješenja zahtjeva za kreditiranjem, što je i logično ako se uzme u obzir da banke nastoje smanjiti rizik od neplaćanja. Sukladno tome, financijskoj analizi korporacije podliježu sve relevantne pojave iz prošlosti i sadašnjosti u kontekstu poslovanja s ciljem pretpostavke poslovanja u budućnosti.⁶⁰

U kontekstu korporacija treba naglasiti da su banke vodeći izvor eksternog korporativnog financiranja, stoga ne čudi što igraju značajnu ulogu u korporativnim financijama i korporativnom upravljanju. Naime, bankovni krediti slove kao najvažniji izvor eksternog financiranja u zemljama OECD-a. Uloga bankovnih kredita u korporativnim financijama iz

⁵⁷ Ibidem.

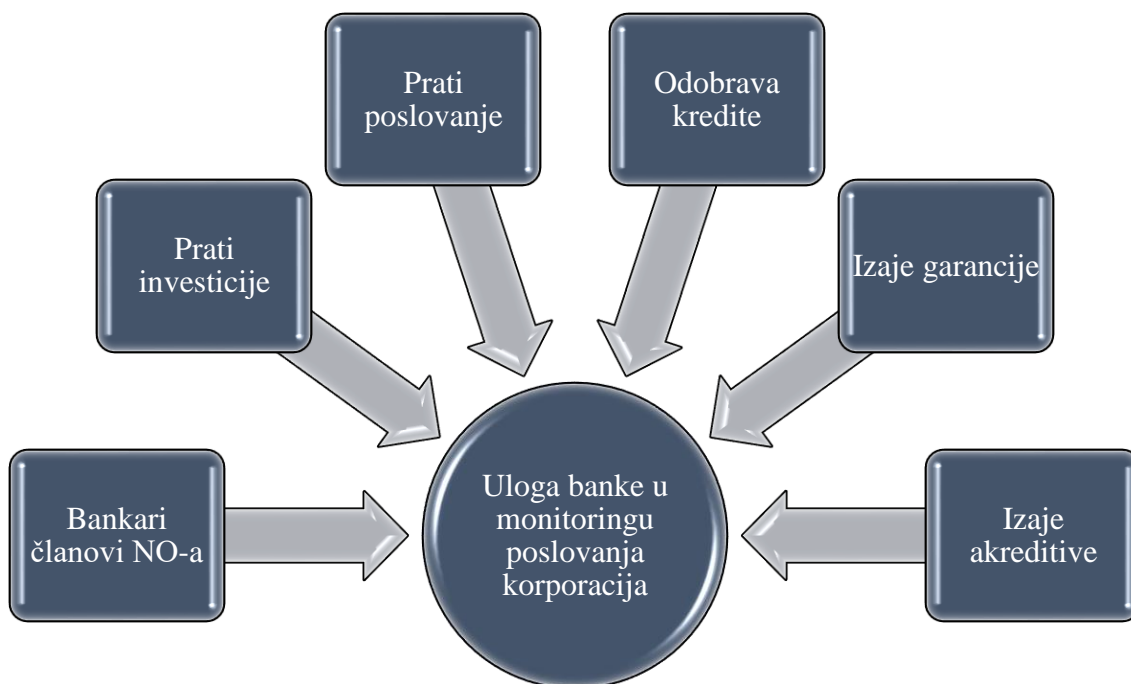
⁵⁸ Ibidem.

⁵⁹ Jakovčević, D. (2000), op. cit., str. 119.

⁶⁰ Ribić, D. (2011). Procjena kreditnog rizika. *Praktični menadžment*, 2(2), str. 107-113.

tog se razloga može protumačiti idejom da su banke promatrači korporacija, odnosno da vrše monitoring poslovanja. To potkrepljuju sljedeće činjenice:⁶¹

- bankari su često u nadzornim odborima korporacija
- banke kreiraju likvidnost prateći investicije
- banke kreiraju likvidnost prateći komercijalno poslovanje
- banke kreiraju likvidnost kreditima
- banke kreiraju likvidnost garancijama
- banke kreiraju likvidnost akreditivima itd.

Slika 7. Uloga banke u monitoringu poslovanja korporacija

Izvor: izrada autorice prema Dobrojević, G. i Jagodić, D. (2018). Banke – specifikum financijske intermedijacije. *Zbornik Veleučilišta u Rijeci*, 6 (1), str. 143.

Sukladno prethodno navedenom, može se zaključiti da banka, nastojeći izbjeći, odnosno što je moguće više umanjiti kreditni rizik, vrši procjenu kreditne sposobnosti klijenata. Razmatrajući i analizirajući poslovanje korporacije ne samo u prethodnoj financijskoj godini, nego i tijekom nekoliko godina, banke zapravo uočavaju trend pojava u poslovanju na osnovu kojih može predviđati poslovanje u budućnosti. Vezano uz to, može procijeniti u kojoj je mjeri klijent sposoban vraćati plasirani kredit. Drugim riječima, banka ga svrstava u

⁶¹Dobrojević, G. i Jagodić, D. (2018). Banke – specifikum financijske intermedijacije. *Zbornik Veleučilišta u Rijeci*, 6 (1), str. 143.

kategoriju niskorizičnih ili visokorizičnih. Cilj je da banka ne ugrožava vlastito poslovanje, odnosno da koliko je moguće smanji gubitke u poslovanju. Stoga će se u nastavku rada govoriti o načinu procjene kreditne sposobnosti.

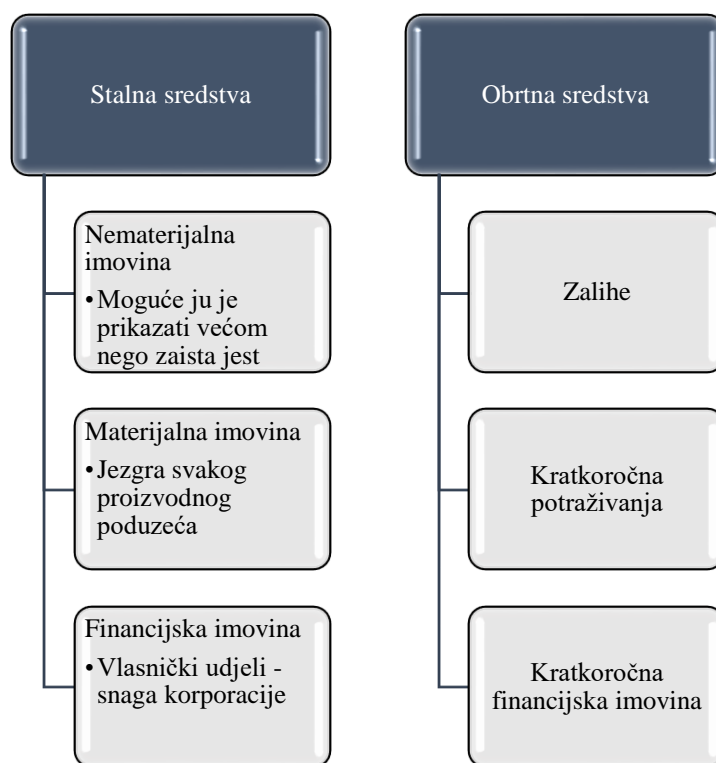
3.2. Način procjene kreditne sposobnosti

Banka prilikom odlučivanja o odobravanju kredita prikuplja i analizira niz informacija koje će joj olakšati odluku. Jasno je da financijsko stanje korporacije možda najviše govori banci o sposobnosti raspolaganja stečenom dobiti i likvidnosti korporacije, odnosno mogućnosti vraćanja odobrenog kredita. Međutim, u slučaju korporacija ne smiju se zanemariti ni nefinancijski podatci, npr. upravljačka struktura, poslovni model i sl. U sljedećim će se manjim tematskim jedinicama razlučiti financijski i nefinancijski pokazatelji ključni za odluku o odobravanju kredita.

3.2.1. Financijski pokazatelji

Banka prilikom procjenjivanja kreditne sposobnosti i ocjenjivanja kreditnog rizika analizira bilancu i račun dobiti i gubitka kao najvažnije financijske izvještaje u tom kontekstu. Bilanca stanja odnosi se na imovinu, obveze i vlasničku glavnica u određenom trenutku, najčešće na kraju financijske godine ili na kraju tromjesečja. Aktivu čine stalna i obrtna sredstva, pri čemu materijalna, nematerijalna i financijska imovina čine stalna sredstva, a obrtna sredstva uključuju imovinu kojoj rok trajanja iznosi do godinu dana, odnosno koja se može unovčiti u kratkom roku ili je već unovčena, a dijeli se na zalihe, kratkoročna potraživanja i kratkoročnu financijsku imovinu.⁶² Slika 8 prikazuje razliku stalnih i obrtnih sredstava u aktivi bilance.

⁶² Ribić, D. (2011)., op. cit., str. 108.

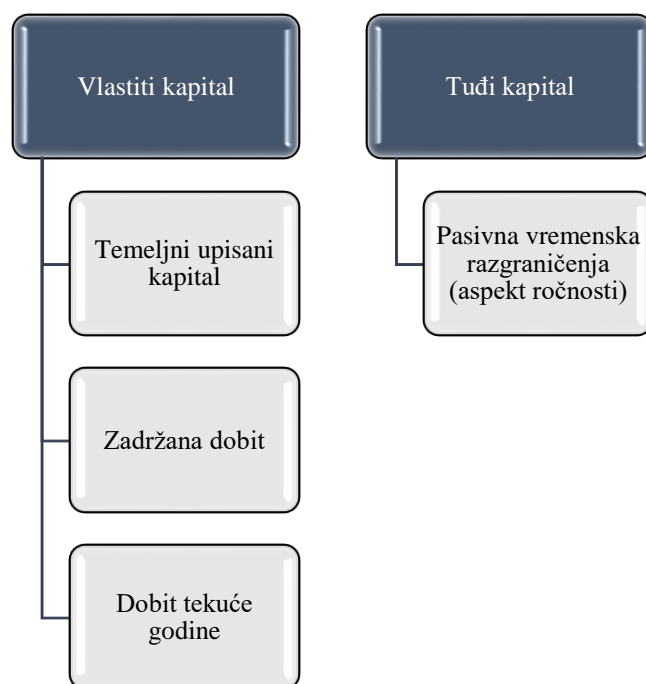

Slika 8. Usporedba stalnih i obrtnih sredstava u aktivi bilance

Izvor: izrada autorice prema Ribić, D. (2011). Procjena kreditnog rizika. *Praktični menadžment*, 2 (2), str. 108.

Pasiva bilance odnosi se na kapital i obveze. U pasivi bilance može se uočiti koja je imovina financirana iz vlastitih, a koja iz tuđih sredstava, što je vrlo važno prilikom procjene kreditne sposobnosti zbog rizika poslovanja. drugim riječima, može se zaključiti koliki rizik poslovanja snosi poduzetnik, koliki dobavljači, odnosno koliki rizik snosi banka. U tom smislu banka pasivu bilance dijeli na vlastiti i tuđi kapital⁶³ (Slika 9).

⁶³ Ibidem.

Slika 9. Usporedba vlastitog i tuđeg kapitala u pasivi bilance

Izvor: izrada autorice prema Ribić, D. (2011). Procjena kreditnog rizika. *Praktični menadžment*, 2 (2), str. 108.

Ako poduzetnik kontinuirano tijekom cijelog poslovanja zadržanu dobit reinvestira u korporaciju, onda korporacija jača i samim je time financijski stabilnija te manje rizična. Tuđi se kapital veže uz ročnost pa se definira što se smatra dugoročnim, a štokratkoročnim obvezama. Važno je da korporacija dugoročnu imovinu financira iz dugoročnih izvora, a kratkoročnu iz kratkoročnih izvora jer se tako dokazuje financijska stabilnost.⁶⁴ Tablica 1 prikazuje strukturu bilance koja se razmatra sa stajališta banke prilikom procjene kreditne sposobnosti.

⁶⁴ Ibidem.

Tablica 1. Struktura bilance sa stajališta banke pri procjeni kreditne sposobnosti korporacije

AKTIVA		PASIVA	
Patenti, licence, koncesije	Proizvodnja u tijeku	Temeljni kapital	Povezana poduzeća - kratkoročno
Nematerijalna imovina	Gotovi proizvodi	Neuplaćeni kapital (-)	Primljeni zajmovi
Zemljišta i građevinski objekti	Trgovačka roba	Rezerve iz kapitala	Obveze iz poslovanja
Građevinski objekti	Predujmovi za zalihe	Prenesena dobit / gubitak	Primljeni predujmovi, depoziti
Zemljište	Zalihe	Dobit / gubitak tekuće godine	Obveze po mjenicama i čekovima
Postrojenja i uređaji	Potraživanja od kupaca U inozemstvu	Korekcija vrijednosti kapitala	Porezi i doprinosi
Poslovna oprema i ostala sredstva	Povezana poduzeća	Revalorizacija	Ostale kratkoročne obveze
Predujmovi i sredstva u pripremi	Potraživanja iz poslovanja kratkoročna	VLASTITI KAPITAL	Obveze isplate dobiti vlasnicima
Predujmovi za materijalnu imovinu	Dani zajmovi kratkoročni	Dugoročna ulaganja	Obveze prema zaposlenima
Materijalna imovina	Ostala potraživanja	Dugoročni krediti - Banka	Kratkoročne obveze
Udjeli u povezanim poduzećima	Potraživanja od države	Dugoročni krediti - ostale financijske institucije	TUDI KAPITAL
Sudjelujući interesi	Dani kratkoročni krediti i ostala ulaganja	Pozajmice od povezanih poduzeća	Pasivna vremenska razgraničenja
Vrijednosni papiri	Dani krediti	Ostale dugoročne obveze	UKUPNO KAPITAL I OBVEZE
Dani krediti, depoziti, kaucije	Vrijednosni papiri kratkoročni	Dugoročne obveze	Izvanbilančne obveze
Dani depoziti, kaucije	Novac na računu i blagajni	Kratkoročni krediti - Banka	
Financijska imovina	Kratkoročna potraživanja i financijska imovina	Kratkoročni krediti - ostale financijske institucije	
Dugotrajna potraživanja	TEKUĆA (OBRTNA) SREDSTVA	Kratkoročne pozajmice nefinancijske institucije	
	Aktivna vremenska razgraničenja	Obveze prema dobavljačima	
STALNA SREDSTVA	UKUPNA IMOVINA	U inozemstvu	
Sirovine i materijali	Izvanbilančna imovina		

Izvor: izrada autorice prema Ribić, D. (2011). Procjena kreditnog rizika. *Praktični menadžment*, 2 (2), str. 109.

Početa točka za procjenu kreditne sposobnosti korporacije bez daljnjega je račun dobiti i gubitka. Nužno je napraviti razliku prihoda od osnovnih djelatnosti od izvanrednih prihoda jer oni u jednoj godini mogu biti visoki, ali to ne znači da prikazuju stvarnu ekonomsku snagu korporacije. Drugim riječima, ne odnosi se na kontinuirano povećano poslovanje. Što se tiče troškova, najvažnije je razlikovati operativne troškove, koji su posljedica poslovanja, te izvanredne troškove na koje ne utječe poslovanje. Financijski prihodi i financijski rashodi, kao i amortizacija, prikazuju se tek nakon operativnog profita, tj. EBITDA, jer je taj pokazatelj

temelj izračuna kreditne sposobnosti.⁶⁵ Tablica 2 prikazuje strukturu računa dobiti i gubitka sa stajališta banke pri procjeni kreditne sposobnosti korporacije.

Tablica 2. Struktura računa dobiti i gubitka sa stajališta banke pri procjeni kreditne sposobnosti korporacije

RAČUN DOBITI I GUBITKA
Prihodi od prodaje u zemlji
Prihodi od prodaje u inozemstvu
Popusti pri prodaji (-)
Prihodi od prodaje
Povećanje / smanjenje vrijednosti zaliha
Aktivirani vlastiti proizvodi, usluge
Prihodi iz osnovne djelatnosti
Troškovi materijala / robe
Usluge na izradi proizvoda
Troškovi prodanih proizvoda / robe
BRUTO PROFIT
Ostali poslovni prihodi
Subvencije
POSLOVNI PRIHODI UKUPNO
Troškovi osoblja
Ispravak vrijednosti kratkotrajne imovine
Troškovi rezerviranja
Ostali operativni troškovi
<i>Održavanje</i>
<i>Najam i leasing</i>
<i>Marketing i prodaja</i>
<i>Troškovi transporta i osobnih vozila</i>
<i>Dnevnice i naknade djelatnicima</i>
<i>Troškovi osiguranja</i>
<i>Troškovi platnog prometa banaka</i>
Ostali troškovi poslovanja
TROŠKOVI POSLOVANJA UKUPNO
OPERATIVNI PROFIT (EBITDA)
Ostali prihodi
<i>Prodaja imovine</i>
Ostali rashodi
<i>Neotpisana vrijednost prodane imovine</i>
Neto ostali prihodi / rashodi
Amortizacija
REZULTAT PRIJE KAMATA I POREZA (EBIT)
Financijski prihodi
<i>Prihodi od kamata</i>
<i>Pozitivne tečajne razlike</i>
Financijski rashodi
<i>Troškovi kamata</i>
<i>Negativne tečajne razlike</i>
Financijski rezultat
REZULTAT PRIJE POREZA (EBT)
Porez na dobit
NETO DOBIT / GUBITAK

Izvor: Ribić, D. (2011). Procjena kreditnog rizika. *Praktični menadžment*, 2 (2), str. 110.

⁶⁵ Ibidem, str. 109.

Ključni pokazatelji koje banka razmatra prilikom procjene kreditne sposobnosti su:⁶⁶

- likvidnost
- zaduženost
- pokriće
- aktivnost
- profitabilnost.

Likvidnost je značajan pokazatelj jer indicira na to koliko je korporacija sposobna podmirivati dospjele kratkoročne obveze, što opet ukazuje na poslovanje bez teškoća.⁶⁷ Banka u tom smislu razmatra koeficijente likvidnosti prikazane u Tablici 3.

Tablica 3. Koeficijenti likvidnosti ključni za procjenu kreditne sposobnosti

KOEFICIJENT	OPIS
Koeficijent opće likvidnosti	Sposobnost podmirenja tekućih obaveza tekućom imovinom
Koeficijent ubrzane likvidnosti	Sposobnost podmirenja obveza najlikvidnijom imovinom

Izvor: izrada autorice prema Ribić, D. (2011). Procjena kreditnog rizika. *Praktični menadžment*, 2 (2), str. 110; Mamić-Sačar, I. i Žager, L. (2014). Analiza financijskih izvještaja u funkciji ocjene sigurnosti i uspješnosti poslovanja poduzeća, *Računovodstvo i financije*, br. 1, str. 110.

Pokazatelji aktivnosti upućuju na razinu aktivnosti potrebno da bi korporacija ostvarila rezultati koji bi bili zadovoljavajući.⁶⁸ Za banku su u smislu procjene kreditne sposobnosti važni pokazatelji prikazani u Tablici 4.

Tablica 4. Koeficijenti aktivnosti ključni za procjenu kreditne sposobnosti

KOEFICIJENT	OPIS
Koeficijent obrta ukupne imovine	Učinkovitost ukupne imovine u ostvarivanju prihoda od prodaje
Koeficijent obrta kratkotrajne imovine	Obrtanje zaliha tijekom godine
Dani naplate potraživanja	Prosječan broj dana koji protekne od prodaje do naplate proizvoda
Dani plaćanja obveza prema	Prosječan broj dana koji protekne od nabavljanja proizvoda

⁶⁶ Ibidem, str. 110.

⁶⁷ Ibidem.

⁶⁸ Ibidem.

dobavljačima	do dospijeća naplate
Dani vezivanja zaliha	Broj dana koji protekne od proizvodnje do prodaje zaliha

Izvor: izrada autorice prema Ribić, D. (2011). Procjena kreditnog rizika. *Praktični menadžment*, 2 (2), str. 110.

Koeficijenti financijske stabilnosti ukazuju na to koliki stupanj rizika preuzima vlasnik, a koliki kreditor. Za banku su prilikom procjene kreditne sposobnosti važni pokazatelji prikazani u Tablici 5.

Tablica 5. Pokazatelji financijske stabilnosti važni za procjenu kreditne sposobnosti

KOEFICIJENT	OPIS
Faktor zaduženosti	Godine potrebne da se vrate kreditne obveze
Tuđi kapital u poslovnom prihodu	Odnos svih obveza s ostvarenim prihodom
Koeficijent vlastitog financiranja	Pokazatelj rizičnosti ulaganja u korporaciju
Stupanj pokrivenosti I	Ročna usklađenost dijelova aktive i pasive, tj. financiranje dugotrajne imovine iz dugoročnih izvora
Stupanj pokrivenosti II	Dugotrajnu imovinu treba financirati iz vlastitog kapitala
Stupanj samofinanciranja	U kojem omjeru vlastito financiranje sudjeluje u poslovanju
Tuđi kapital prema vlastitom kapitalu	Odnos vlastitog kapitala vlasnika i kapitala ostalih sudionika
Financijska poluga	Odnos vlastitog kapitala vlasnika prema kapitalu banke
Pokazatelj kreditne zaduženosti	Relativna granica do koje korporacija koristi posuđeni novac

Izvor: izrada autorice prema Ribić, D. (2011). Procjena kreditnog rizika. *Praktični menadžment*, 2 (2), str. 111.

Za banku su vrlo važni i pokazatelji profitabilnosti (Tablica 6). Sukladno načelu profitabilnosti, važno je ostvariti što veći financijski rezultat uz što manja ulaganja. Pozitivan financijski rezultat ukazuje na rentabilnost poslovanja, dok gubitci ukazuju na nerentabilnost.⁶⁹

Tablica 6. Pokazatelji profitabilnosti važni za procjenu kreditne sposobnosti

KOEFICIJENT	OPIS
Bruto marža	Bruto razlika prihoda i rashoda

⁶⁹ Ibidem, str. 111.

EBITDA	Profitabilnost zarade prije kamata poreza i amortizacije u odnosu na ostvarene prihode od prodaje
EBIT	Profitabilnost zarade prije kamata i poreza u odnosu na ostvarene prihode od Prodaje
EBT	Profitabilnost zarade prije poreza u odnosu na ostvarene prihode od prodaje
Neto marža profita	Neto dobit po novčanoj jedinici prihoda od prodaje
ROI	Sposobnost ostvarivanja zarade uloženog kapitala
ROE	Sposobnost zarade knjigovodstvene vrijednosti dioničkog uloga
Pokriće troškova kamata	Postotak ostvarene zarade koji se mora izdvojiti za otplatu troškova kamata po Kreditima

Izvor: izrada autorice prema Ribić, D. (2011). Procjena kreditnog rizika. *Praktični menadžment*, 2 (2), str. 111.

3.2.2. Nefinancijski pokazatelji

Nefinancijski pokazatelji koji igraju ključnu ulogu pri ocjenjivanju kreditne sposobnosti korporacija klasificirani su u sedam kategorija. Svaka kategorija ima različitu težinu prilikom određivanja rejtinga korporacije. Prva kategorija odnosi se na osnovne podatke kao povod izrade rejtinga te se razlikuje od korporacije do korporacije. U tom se kontekstu mogu izdvojiti:⁷⁰

- izvanredan događaj
- davanje novog kredita
- redovita ocjena boniteta
- povećanje kredita
- nagli rast/pad poslovanja i sl.

Drugu kategoriju čini uprava, pri čemu se procjenjuju:⁷¹

- osobne karakteristike poduzetnika
- kvalifikacije direktora

⁷⁰ Ibidem, str. 111-112.

⁷¹ Ibidem, str. 112-113.

- osobno okruženje
- pitanje nasljednika.

Treća kategorija obuhvaća računovodstvo. Općenito govoreći, računovodstvo i suradnja banke s računovodstvom korporacije veoma je važna prilikom analize i obrade financijskih pokazatelja. Drugim riječima, sastav, veličina i koncept ažurnosti računovodstva iznimno je značajan faktor prilikom ocjene poslovanja svake korporacije. Četvrti nefinancijski pokazatelj jest ocjena tržišta. Naime, tržište u kojem korporacije posluje ima velik utjecaj na prodaju, marže te u konačnici i budući razvoj poslovanja. Okruženje, odnosno konkurencija, struktura dobavljača i kupaca grade profil korporacije i na svojstvena način definiraju stupanj rizika s kojima se korporacije suočava u poslovanju. Od ostalih nefinancijskih pokazatelja mogu se izdvojiti odnos klijenta i banke, kvalifikacije zaposlenika te faktori upozorenja i rizika. U kontekstu faktora upozorenja i rizika važno je naglasiti da oni signaliziraju da nešto nije kako treba biti i da je potrebno hitno poduzeti određene korake kako bi se situacija popravila. Oni služe i kao upozorenje poduzetniku da nešto mijenja.⁷²

3.3. Faktori ključni za procjenu kreditnog rizika

Općenito govoreći, svaka bank definira koje dokumente i koje uvjete klijent mora zadovoljiti ukoliko želi da mu se odobri kredit. Najčešće se radi o sljedećim informacijama:⁷³

- iznos stalnih mjesečnih priljeva
- iznos neopterećenog dijela mjesečnih primanja
- različiti oblici štednje i/ili udjela u investicijskim fondovima
- iznos trenutačne zaduženosti.

Financijska analiza kreditne sposobnosti korporacija uključuje ključne karakteristike poslovanja u prošlosti i sadašnjosti kako bi se mogle vršiti procjene za budućnost, pri čemu se sve informacije klasificiraju kao financijske i nefinancijske.⁷⁴ Drugim riječima, ključni razlog zbog kojeg se ispituje kreditna sposobnost korporacija prije (ne)odobravanja kredita jest

⁷² Ibidem.

⁷³ HNB (2020). *Kreditna sposobnost* [online], op. cit.

⁷⁴ Ribić, D. (2011), op. cit., str. 107.

procijeniti sposobnost korporacije da vrati primljeni novac pod uvjetima definiranim ugovorom.⁷⁵

Za potrebe procjene kreditne sposobnosti korporacija banke bi trebala imati na raspolaganju dokazive podatke koji su povezani sa:⁷⁶

- svrhom kredita
- prihodom i novčanim tokom
- financijskim stanjem i obvezama
- poslovnim modelom te korporativnom strukturom
- poslovnim planovima podržanim financijskim projekcijama
- kolateralom, i to za osigurane kredite
- ostalim instrumentima ublažavanja rizika, npr. jamstva (ako je primjenjivo)
- pravnom dokumentacijom specifičnom za vrstu proizvoda.

Dodatna dokumentacija koju banke mogu tražiti, a koje sadrže specifične informacije uključuju:⁷⁷

- informacije o namjeni kredita
- dokaz o namjeni kredita (ako je relevantno)
- revidirana financijska izvješća i popratne napomene o pojedinačnom subjektu i konsolidiranoj razini
- izvješća o potraživanjima od dužnika
- poslovni plan dužnika i u odnosu na namjenu kredita
- financijske predikcije
- dokumenti koji dokazuju porezni status i porezne obveze
- informacije iz registara kreditnih evidencija ili ureda koji pruža informacije o kreditu, a koje se odnose na financijske obveze i dospjela nenaplaćena potraživanja
- informacije o eksternom kreditnom rejtingu (ako je primjenjivo)
- informacije o postojećim odredbama ugovora i poštuju li ih dužnik (ako je primjenjivo)

⁷⁵ Negro, F. Z. (2002). *Financijski menadžment*. Šibenik: Visoka škola za turizam Šibenik, str. 204.

⁷⁶EBA (2020). *Smjernice o odobravanju i praćenju kredita*. [online] Dostupno na: https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Guidelines/2020/Guidelines%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring/Translations/886683/Final%20Report%20on%20GL%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring_COR_HR.pdf [1.5.2021.]

⁷⁷ Ibidem.

- informacije o velikim sudskim sporovima u koje je uključen dužnik
- informacije o kolateralu (ako ih ima)
- dokaz o vlasništvu nad kolateralom (ako je primjenjivo)
- dokazi vrijednosti i osiguranja kolaterala
- informacije o izvršivosti kolaterala, odnosno ako se radi o specijaliziranom kreditiranju, relevantne su informacije vezane uz opis strukture i sigurnosni paket transakcije
- informacije o jamstvima te drugim faktorima za smanjenje kreditnog rizika i jamcima
- informacije o vlasničkoj strukturi dužnika za potrebe sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

Sukladno prethodno navedenom, može se zaključiti kako banka treba imati na raspolaganju niz relevantnih informacija povezanih uz poslovanje korporacija kako bi odobrile traženi kredit. Pritom je važno sagledati i financijsku i nefinancijsku stranu poslovanja. U nastavku će se stoga ukratko objasniti na što bi banke trebale pripaziti kada razmatraju zahtjev korporacija za kreditiranjem.

Kada banke procjenjuju kreditnu sposobnost klijenta, veliku pažnju posvećuju realnom i održivom budućem prihodu i budućem novčanom toku korporacije. Dakle, prednost se daje održivosti prihoda, a ne dostupnom kolateralu. Preciznije rečeno, kolateral ne bi trebao biti sam po sebi glavni kriterij za odobravanje kredita. Isto tako, kolateral sam po sebi ne može opravdati

odobravanje bilo kojeg ugovora o kreditu, što znači da bi se trebao smatrati sekundarnim izvorom naplate ukoliko dođe do poteškoća s plaćanjem obveza ili ako se značajno pogorša profil rizičnosti. Kolateral se može smatrati primarnim izvorom otplate kredita ako je ugovorom predviđeno da se otplata temelji na prodaji imovine koja je založena kao kolateral ili ako se otplata temelji na raspoloživom likvidnom kolateralu.⁷⁸

To znači da banke prilikom procjene kreditne sposobnosti korporacija razmatraju:⁷⁹

- financijski položaj i kreditni rizik
- organizacijsku strukturu, poslovni model i strategiju dužnika
- kreditnu ocjenu dužnika, odnosno interni rejting

⁷⁸ Ibidem.

⁷⁹ Ibidem.

- sve financijske obveze dužnika
- strukturu transakcije i jamstva.

Dakle, može se zaključiti da proces procjene kreditne sposobnosti korporacije nije jednostavan i zahtijeva sagledavanje poslovanja korporacije iz više aspekata. U tom smislu banke trebaju na raspolaganju imati niz dokumenata te provesti niz analiza financijske i nefinancijske prirode koje će potkrijepiti odluku o odobravanju, odnosno neodobravanju kredita. U radu su sve relevantne informacije koji tretiraju problematiku kreditiranja korporacija prezentirane uzimajući u obzir zakonske smjernice te radove stručnjaka iz područja ekonomije i bankarstva. Sukladno teorijskom dijelu rada u nastavku će se analizirati kreditna sposobnost na primjeru korporacije Podravka d.d.

4. ANALIZA KREDITNE SPOSOBNOSTI KORPORATIVNIH KLIJENATA NA PRIMJERU PODRAVKE D.D.

U ovom će se empirijskom dijelu rada pristupiti analizi kreditne sposobnosti korporacija, pri čemu će se kao studija slučaja uzeti Podravka d.d. U narednim će se potpoglavljima najprije prezentirati opće informacije o korporaciji. Posvetit će se pažnja i upravljanju rizicima, a onda će se pristupiti procjeni kreditne sposobnosti navedene korporacije.

4.1. Opće informacije o Podravki d.d.

Korporacija Podravka d.d. svoje ime duguje kraju u kojem je nastala, odnosno ime potječe od naziva za stanovnicu Podravine. Osnovana je neposredno nakon Drugog svjetskog rata, na temeljima nekadašnje tvornice pekmeza i prerade voća koju su osnovali braća Wolf 1934. godine. 1947. godine radionica je prešla u društveno vlasništvo i dobila ime koje i dan danas nosi. 20 godina kasnije počelo je i poslovanje s inozemstvom pa je tako Podravka svoje proizvode počela izvoziti u Mađarsku i Rusiju. 1993. godine Podravka je privatizirana i pretvorena je u dioničko društvo. U zemlji i inozemstvu poznata je po proizvodnji univerzalnog dodatka jelima, Vegeti, koja se izvozi u više od 60 zemalja svijeta na svih pet kontinenata. Osim Vegete, poznati su brandovi Dolcela, Lino, Eva, Fant, Kviki itd.⁸⁰

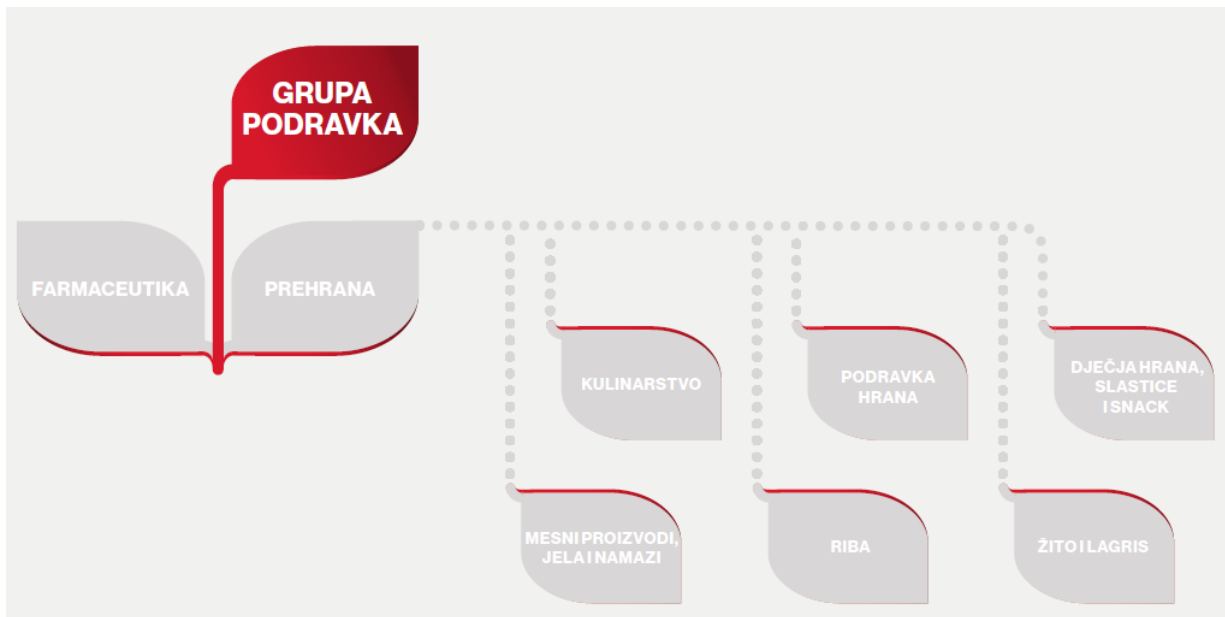
Organizacija poslovanja Podravke d.d. raščlanjuje se na dva strateška područja, a to su prehrana i farmaceutika. Operativno poslovanje područja prehrane može se pratiti krozposlovanje poslovnih programa koji su vezani uz sljedeće grupe proizvoda:⁸¹

- Žito i Lagris
- Kulinarstvo
- Podravka hrana
- Dječja hrana
- slastice i snack
- Mesniproizvodi, jela i namazi
- Riba.

⁸⁰ Podravka d.d. (2020). *Povijest Podravke po godinama*. [online] Dostupno na: <https://www.podravka.hr/kompanija/o-podravki/povijest/> [4.5.2021.]

⁸¹ Podravka d.d. (2020). *Godišnje izvješće Grupe Podravka za 2019. godinu*. Zagreb: Podravka d.d., str. 9.

Imajući u vidu da korporacija teži jačanju internacionalizacije poslovanja, operativno poslovanje na razini tržišta organizirano je u tržišne regije, i to regiju Adria, koju čini tržište Republike Hrvatske i tržište jugoistočne Europe, te internacionalna tržišta, koja uključuju tržište središnje Europe, tržište zapadne Europe i prekooceanskih zemalja, tržište istočne Europe i nova tržišta.⁸²

Slika 10. Organizacijska shema strateškog područja Prehrana Podravke d.d.

Podravka d.d. (2020). *Godišnje izvješće Grupe Podravka za 2019. godinu*. Zagreb: Podravka d.d., str. 10.

Upravljanje operativnom efikasnosti i lancem opskrbe usmjerava se na profitabilnost i troškovnu efikasnost, pri čemu se posebno naglašava upravljanje lancem opskrbe putem proizvodnje, logistike, nabave i poljoprivrede. I korporativne funkcije također zauzimaju značajno mjesto jer pružaju podršku ukupnom poslovanju i osiguravaju primjenu jedinstvenih korporativnih standarda. To su:⁸³

- Ljudski potencijali i pravo
- Korporativna i informacijska sigurnost
- Riznica
- Korporativno računovodstvo
- Kontroling
- Informatika.

⁸² Ibidem.

⁸³ Ibidem.

U korporativne se funkcije ubrajaju i Korporativni marketing i komunikacije te Istraživanje i razvoj. U tom kontekstu treba istaknuti i primjenu korporativnih standarda za marketing i razvoj u poslovnim programima te podršku marketingu i razvoju u poslovnim programima. Funkcija Interne revizije djeluje kao neovisna, a podrška su i upravljačke službe organizirane u:⁸⁴

- Ured Uprave
- Globalni razvoj poslovanja
- Poslovnu kvalitetu i održivi razvoj
- Urede potpredsjednika.

Strateško poslovno područje Farmaceutika organizirano je kao Grupa Belupo, čije je poslovanje definirano kroz sljedeće organizacijske cjeline:⁸⁵

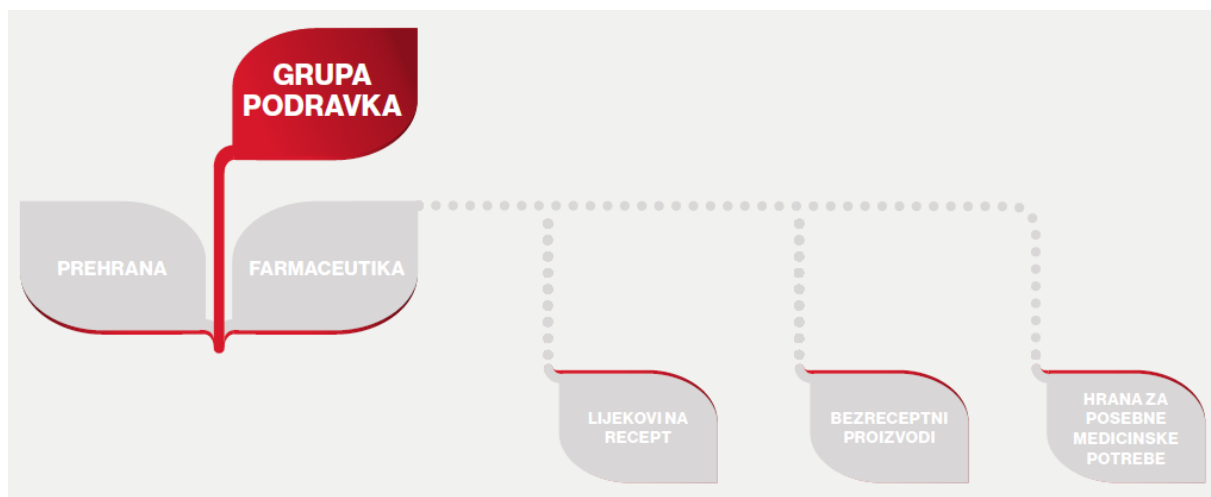
- Tržište Republike Hrvatske
- Marketing
- Prodaja
- Logistika
- Međunarodna tržišta
- Razvoj poslovanja i registracije
- Proizvodnja
- Nabava
- Istraživanje i razvoj K
- Kontrola kvalitete.

Od korporativnih funkcija podrške mogu se izdvojiti Pravni i zajednički poslovi, Kontroling, Riznica, Računovodstvo te Upravljanje kvalitetom, dok upravljačke službe uključuju Ured Uprave, Odnose s javnošću, Razvoj ljudskih potencijala i Tim za strateške projekte.⁸⁶

⁸⁴ Ibidem, str. 10.

⁸⁵ Ibidem, str. 11.

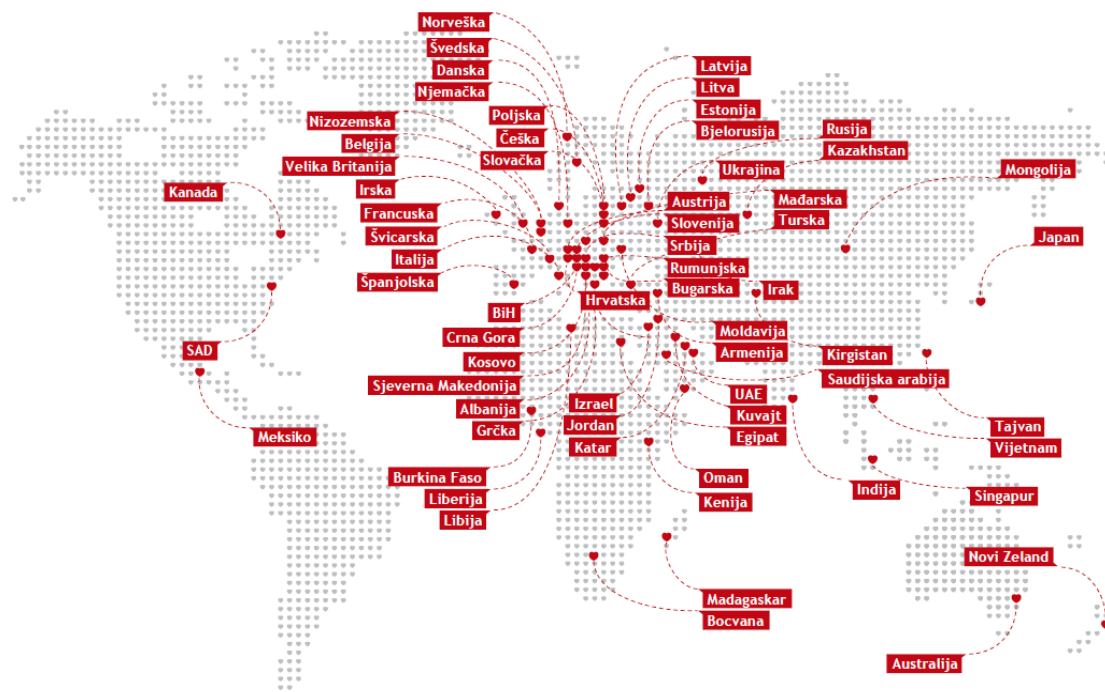
⁸⁶ Ibidem.

Slika 11. Organizacijska shema strateškog područja Farmaceutika Podravke d.d.

Podravka d.d. (2020). *Godišnje izvješće Grupe Podravka za 2019. godinu*. Zagreb: Podravka d.d., str. 11.

U kontekstu internacionalizacije poslovanja Podravka d.d. do danas putem ovisnih društava i predstavništva posluje u ukupno 23 zemlje diljem svijeta, i to na svim naseljenim kontinentima.⁸⁷ Zemlje u kojima Podravka d.d. izvozi proizvode vizualno su predočene na Slici 12.

Slika 12. Zemlje u koje Podravka d.d. izvozi proizvode

Podravka d.d. (2020). *Godišnje izvješće Grupe Podravka za 2019. godinu*. Zagreb: Podravka d.d., str. 17.

⁸⁷ Ibidem, str. 17.

Temeljna svrha poslovanja jest osiguranje održivog rasta poslovanja i rasta vrijednosti za dioničare. U tom kontekstu Uprava i Nadzorni odbor Podravke d.d. slijede načela korporativnog upravljanja. To znači da se kontinuirano prati razvoj regulative korporativnog upravljanja i unaprjeđuju odnosi s dioničarima, investitorima te javnosti općenito. U tom smislu treba izdvojiti implementaciju OECD-a za korporativno upravljanje te Kodeks korporativnog upravljanja HANFA-e i Zagrebačke burze, na čijim je temeljima među prvim društvima izradila Kodeks korporativnog upravljanja. Cilj je bio izjednačiti prava svih dioničara te promovirati i poštivati otvoreni, profesionalni i transparentni pristup u odnosima s investitorima i javnosti općenito.⁸⁸

Podravka d.d. slijedi ključna načela korporativnog upravljanja, a to su:⁸⁹

- transparentnost poslovanja
- jasno razrađene procedure za rad uprave, nadzornog odbora i njegovih odbora te glavne skupštine
- izbjegavanje sukoba interesa
- efikasna interna kontrola
- efikasan sustav odgovornosti.

Također, Podravka d.d. je izradila i Kodeks etike u poslovanju, čime se obvezala poštivati načela etike i poslovati u skladu s načelima odgovornosti, istinitosti, učinkovitosti, transparentnosti, kvalitete, postupanja u dobroj vjeri te poštivanja dobrih poslovnih običaja prema poslovnim partnerima, poslovnom i društvenom okruženju i vlastitim zaposlenicima. Važno je istaknuti i promociju kulture raznolikosti i nediskriminacije, ravnopravnosti, jednakih šansi za sve.⁹⁰

Može se zaključiti da korporacija Podravka d.d. svoje poslovanje temelji na održivom rastu, odnosno profitabilnosti, ali i stjecanja vrijednosti za dioničare budući da je registrirana kao dioničko društvo. U praksi poslovanja implementirala je načela korporativnog upravljanja, što se prije svega očituje u kreiranju vlastitog Kodeksa korporativnog upravljanja te transparentnog poslovanja u skladu sa svim načelima koji osiguravaju dobrobit ne samo

⁸⁸ Ibidem, str. 25.

⁸⁹ Ibidem.

⁹⁰ Ibidem, str. 25-26.

korporacije, već i interesnih skupina. Takve nefinancijske kvalitativne informacije mogu doprinijeti (i doprinose) prilikom procjene banke o kreditnoj sposobnosti.

4.2.Upravljanje rizicima

Budući da se poslovanje korporacija u suvremenom dobu odvija pod prijetnjom niza rizika, važno je razmotriti s kojim se sve rizicima susreće korporacija i na koji način se s njima suočava. Upravljanje rizicima također pripada nefinancijskim informacijama koje pokazuju snagu korporacije da se nosi s izazovima poslovanja u nesigurnoj okolini. Iz tog će se razloga razmotriti faktori rizika te mjere koje se poduzimaju da se posljedice negativno odraze na korporaciju.

Za sve je korporacije koje posluju na domicilnom i inozemnom tržištu karakteristična izloženost rizicima, a to se naročito odnosi na korporacije iz prehrambene te farmaceutske industrije. Različiti interni i eksterni faktori uzrokuju rizike koji se očituju kao prepreka realizaciji definiranih ciljeva pa stoga utječu na rezultat poslovanja.⁹¹

Eksterni faktori rizika uključuju sve one pojavnosti koje se događaju u okolini u kojoj korporacija djeluje. U tom se smislu mogu izdvojiti:⁹²

- ekonomski rizici
- politički rizici
- tehnološki rizici
- socijalni rizici
- rizici vezani uz izmjene zakonske regulative.

Ekonomski i politički rizici negativno djeluju na realizaciju strateških poslovnih odluka i na redovno poslovanje, dok se tehnološki rizici odnose na inovacije i unaprjeđenje proizvodnih procesa. Od rizika vezanih uz zakonsku regulativu mogu se izdvojiti razna ograničenja vezana uz definiranje cijena na tržištu, porezna politika, sigurnost proizvoda, zaštita intelektualnog vlasništva i znakova, tržišno natjecanje, sigurnost zaštita zaposlenika, korporativne politike, poštivanje radnog prava i postupka zapošljavanja itd. Sve navedeno može negativno utjecati na stjecanje dobiti i realizaciju planirane profitabilnosti. Ukoliko se korporacija ne prilagodi,

⁹¹ Ibidem, str. 48.

⁹² Ibidem.

posljedice bi se mogle odraziti na troškove u poslovanju i općenito na imidž korporacije u javnosti. S druge strane, na prodaju i druge poslovne aktivnosti utječi, osim političkih, i socijalna događanja, npr. kada korporacija posluje u zemljama u razvoju. Te zemlje imaju potencijal za rast, ali samim time što su u razvoju izlažu korporaciju većim političkim, ekonomskim i socijalnim rizicima.⁹³

Za razliku od eksternih faktora, na koje korporacija ne može u većoj mjeri utjecati, Podravka d.d. suočava se i s internim faktorima, no na njih može značajno utjecati poslovnim politikama i drugim procedurama. Podravka d.d. tako je fokusirana na razvoj projekta ERM (*eng. Enterprise RiskManagement*). Radi se o integriranim analizama i izvještavanju o rizicima s kojima se korporacija suočava, prepoznavanju događaja koji potencijalno mogu ugroziti rezultat poslovanja te upravljanju rizicima. Cilj je ograničiti potencijalne gubitke, poboljšati upravljanje odnosima s investitorima, povećati financijsku sigurnost i implementirati izvještaje i analize o upravljanju rizicima u proces odlučivanja. Ključni rizici su operativni, strateški i financijski.⁹⁴

Za potrebe ovog diplomskog rada najvažniji su financijski rizici. Oni obuhvaćaju tržišne rizike, kreditni rizik te rizik likvidnosti. Tržišni rizici odnose se na valutni, kamatni i cjenovni rizik. Što se tiče valutnog rizika, treba imati na umu da Podravka d.d. određene transakcije obavlja u stranoj valuti, što znači da je izložena rizicima promjene valutnih tečajeva. U 2019. godini najveća se izloženost promjeni tečaja HRK javljala u odnosu na EUR, USD, PLN, HUF i RUB.⁹⁵

Tečajni rizici posljedica su poslovanja povezanih društava na inozemnim tržištima, kao i nabave sirovina na internacionalnom tržištu, a sve se to najvećim dijelom obavlja u eurima i američkim dolarima. Također, Podravka d.d. se u značajnom dijelu financira kreditima denominiranih u euro. U 2019. godini korporacija je nastavila primjenu modela upravljanja transakcijskim tečajnim rizikom, „Layerhedging“, a on se primjenjuje za USD, AUD, CAD, RUB, CZK, HUF te PLN. Komponente modela uključuju način prepoznavanja izvorarizičnosti i mjerenje izloženosti, proces ugovaranja derivativnih financijskih instrumenata u svrhu zaštite te sustav kontrole i izvještavanja. Treba istaknuti da

⁹³ Ibidem.

⁹⁴ Ibidem.

⁹⁵ Ibidem, str. 49.

korporacija također, kad god je to moguće, priljeve od povezanih društava usmjerava na Podravku d.d. u domaćoj valuti zemlje u kojoj povezanopoduzeće posluje. Takav postupak smanjuje ukupnu izloženost valutnom riziku jer je valutni rizik time zapravo prenesen s povezanih društava na Podravku d.d. S ciljem aktivnog nadzora i minimiziranja tečajnog rizika sklapani su fxforward ugovori, koji su imali svrhu instrumenata zaštite.⁹⁶

Što se tiče kamatnog rizika, Podravka d.d. ima ugovorene kamatneswapove kojima je varijabilna kamatna stopa zamijenjena fiksnom kamatnom stopom. Štoviše, dio svojih zaduženja korporacija je ugovorila uz fiksnu kamatnu stopu. Sukladno tome, a i s obzirom da su ključne kamatne stope na niskim razinama, korporacija nije značajnije izložena ovoj vrsti rizika.⁹⁷

Analizirajući izloženost korporacija kreditnom riziku, može se zaključiti da korporacija posluje isključivo s kreditno sposobnim ugovornim stranama. Prema potrebi korporacija osigurava potraživanja s ciljem minimiziranja rizika financijskog gubitka, što je posljedica neispunjavanja obveza definiranim ugovorima. Budući da je koncern Agrokor preuzela Fortenova grupa, Podravka d.d. je nastavila suradnju s tom grupom, pri čemu pazi na ukupnu izloženost.⁹⁸

Prije početka poslovne suradnje s novim kupcima ili nastavka suradnje s postojećim kupcima, potrebno je zadovoljiti kriterije korporacije za ispitivanje kreditne sposobnosti. Radi se o tome da se potraživanja analiziraju na tjednoj bazi te se poduzimaju potrebne mjere za naplatu potraživanja. Ovisno o financijskim pokazateljima kupaca određuju se mjere zaštite. Kreditna izloženost korporacije kontrolira se putem kreditnih limita koje korporacija i osiguravatelji definiraju i po potrebi revidiraju. Primjerice, Podravka d.d. je tijekom 2019. godine za tržište RH, Turske, Katara, Bjelorusije, Ujedinjenih Arapskih Emirata, Saudijske Arabije, Omana, Kuvajta, Egipta, Japana i Kenije ugovorila osiguranje naplate potraživanja.⁹⁹

Korporacija rizikom likvidnosti upravlja kroz implementaciju odgovarajućih okvira za upravljanje rizikom likvidnosti kako bi učinkovito upravljala kratkoročnim i dugoročnim zahtjevima financiranja i likvidnosti, uključujući i održavanje adekvatnih rezervi likvidnosti i

⁹⁶ Ibidem.

⁹⁷ Ibidem, str. 50.

⁹⁸ Ibidem.

⁹⁹ Ibidem.

raspoložive kreditne linije. Redovitim analizama i monitoringom potraživanja od kupaca te obaveza prema dobavljačima i drugim institucijama osigurava se prihvatljiva razina likvidnosti nužna za održavanje redovnog poslovanja. Napori u planiranju novčanog toka uključuju redovito podmirenje obveza definiranih ugovorom, čime se optimizirala likvidnost korporacije.¹⁰⁰

Što se tiče cjenovnog rizika, treba imati na umu da trošak sirovina i materijala može značajno utjecati na troškove gotovih proizvoda te da je upravo tržište poljoprivredno-prehrambenih proizvoda najosjetljivije tržište suvremenog svijeta. To znači da je volatilnost cijena tih sirovina značajan elementu poslovnom okruženju korporacije, a naročite kada se na lokalnom i globalnom tržištu pojave izraženiji poremećaji. Također, porast cijena ovisan je i o vremenskim nepogodama, smanjenim prinosisima, političkom i/ili socijalnom stanju zemlje, bolesti kod stoke i sl. U tom smislu korporacija razvija partnerstva s višegodišnjim dobavljačima te razvija odnose s novim dobavljačimana ciljanim tržištima EU i trećih zemalja. Drugim riječima, kako bi smanjila rizik volatilnosti cijena, Podravka d.d. slijedi praksu pravovremenog ugovaranja, okrupnjavanja nabavnih volumena kako bi osnažila tržišne pozicije, upravljanja zalihama, raspodjele rizika i na dobavljače i sl.¹⁰¹

Također, ne smije se zanemariti ni činjenica da Podravka d.d. veliku pažnju posvećuje evaluaciji i donošenju odluka o strateškim investicijama i prilikama koje mogu značiti dodatnu vrijednost za investitore. Akvizicijskim aktivnostima, širenjem poslovanja i razvojem novih proizvoda posljedično se postiže internacionalizacija poslovanja i diversifikaciju proizvodnog portfelja, čime se minimizira rizik ovisnosti poslovanja o određenom proizvodu, tržištu ili poslovnom partneru.¹⁰²

Implementacijom marketinških strategija, uvođenjem inovacija i jačanjem prepoznatljivosti marke korporacija djeluje naintenzitet potražnje za proizvodima, odnosno na pregovaračku poziciju prilikom utvrđivanja uvjeta poslovanja s klijentima. Harmonizacijom i optimizacijom postojećih cjenovnih politika i razina cijena postojećim tržištima korporacija nastoji

¹⁰⁰ Ibidem, str. 51.

¹⁰¹ Ibidem.

¹⁰² Ibidem, str. 52.

osigurati preduvjete dugoročnog rasta, čime utječe na izbjegavanje erozija profitnih marži te smanjenje rizikaneostvarivanja planirane realizacije prodaje.¹⁰³

Prema tome, može se zaključiti da Podravka d.d. nastoji u svom poslovanju implementirati niz mjera upravljanja rizicima kako bi zadržala tendenciju dugoročnog rasta poslovanja i održivog financijskog rezultata. U tom su kontekstu predstavljene kvalitativne informacije dobivene analizom upravljanja rizicima, pri čemu je težište bilo na financijskim rizicima, što je u konačnici i u skladu s ciljevima rada. Iako upravljanje kreditnim rizikom predstavlja okosnicu, nije ga se moglo promatrati samog po sebi i isključivog, nego su prezentirane i analize rizika povezanih s kreditnim rizikom. Svaki od njih ima učinke na profitabilnost korporacije i održivi rast poslovanja.

Prema dostupnim informacijama, korporacija je u sustav praćenja i kontrole rizika implementirala niz rješenja, a koja su usklađena sa stanjem na lokalnom i globalnom tržištu. Sve te kvalitativne informacije i analize podupiru kvantitativne analize, stoga će se u nastavku rada prikazati analiza kreditne sposobnosti Podravke d.d. uzimajući u obzir odabrane financijske pokazatelje.

4.3. Procjena kreditne sposobnosti Podravke d.d.

U ovom dijelu rada temeljem kvantitativnih podataka dobivenim iz financijskih izvještaja Podravke d.d. procijenit će se kreditna sposobnost korporacije. Naglasak će biti na financijskom rezultatu korporacije u kontekstu prihoda od prodaje po segmentima, poslovnim programima i kategorijama, regijama, sektoru prehrane i farmaceutike te korporacije u cjelini. Osim toga, razmatrat će se i struktura operativnih troškova, kao i pokazatelji zaduženosti te ključne značajke novčanog toka korporacije. Konačno, razmatrat će se i ostvarenja na hrvatskom tržištu kapitala te će se na osnovu svih provedenih analiza donijeti zaključak o kreditnoj sposobnosti Podravke d.d.

Prvi korak procjene kreditne sposobnosti Podravke d.d. predstavljaju prihodi od prodaje po segmentima u 2019. godinu. Prije svega, treba naglasiti da još uvijek nisu javno dostupni financijski izvještaji za 2020. godinu, stoga će se razmatrati financijska 2019. godina u

¹⁰³ Ibidem.

odnosu na 2018. godinu. Prihodi od prodaje po segmentima u 2018. i 2019. godini prikazani su u Tablici 7. Prihodi su izraženi u milijunima HRK.

Tablica 7. Prihodi od prodaje po segmentima u 2018. i 2019. godini

	2018.	2019.	Δ	%
Prehrana	3.335,3	3.454,0	118,8	3,6
Vlastiti brandovi	3.093,4	3.220,6	127,2	4,1
Ostala prodaja	241,9	233,5	(8,4)	(3,5)
Farmaceutika	896,9	955,4	58,5	6,5
Vlastiti brandovi	747,1	783,4	36,3	4,9
Ostala prodaja	149,8	172,0	22,2	14,8
Grupa Podravka	4.232,1	4.409,4	177,3	4,2
Vlastiti brandovi	3.840,5	4.004,0	163,5	4,3
Ostala prodaja	391,6	405,4	13,8	3,5

Izvor: izrada autorice prema Podravka d.d. (2020). *Godišnje izvješće Grupe Podravka za 2019. godinu*. Zagreb: Podravka d.d., str. 120.

Prema podacima prikazanim u Tablici 7 može se zaključiti da su u 2019. godini u segmentu Prehrana prihodi od prodaje vlastitih brandova porasli za 127,2 milijuna HRK, odnosno 4,1%, dok su prihodi od ostale prodaje pali za 8,4 milijuna HRK, tj. 3,5% u odnosu na 2018. godinu. Gledajući ukupne prihode od prodaje u ovom segmentu, može se uočiti da su porasli za 118,8 milijuna HRK 2019. u odnosu na 2018. godinu, odnosno za ukupno 3,6%.

S druge strane, u 2019. godini u segmentu Farmaceutika prihodi od prodaje vlastitih brandova porasli su za 36,3 milijuna HRK, odnosno 4,9%, dok su prihodi od ostale prodaje porasli za 22,2 milijuna HRK ili 14,8%. Ukupni prihodi u segmentu Farmaceutika porasli su za 58,5 milijuna HRK ili za 6,5% u odnosu na 2018. godinu.

Sumirajući prihode od vlastitih brandova može se zaključiti da su u 2019. na razini Grupe Podravka oni porasli za 163,5 milijuna HRK, tj. za 4,3% u odnosu na 2018. godinu, dok su prihodi od ostale prodaje porasli za 13,8 milijuna HRK, odnosno 3,5%. To bi značilo da su prihodi na razini Grupe porasli u 2019. godini za 177,3 milijuna HRK, odnosno za 4,3% u odnosu na godinu ranije.

Razlog porasta prihoda od prodaje vlastitih brandova u segmentu Prehrana rezultat je rasta prihoda svih poslovnih programa, a to je posljedica intenzivnijih prodajno-marketinških aktivnosti, potražnje za novolansiranim proizvodima te širenja distribucije pojedinih kategorija. U ovom su segmentu prihodi od ostale prodaje pali zbog pada prodaje na tržištima Bosne i Hercegovine te Srbije. U segmentu Farmaceutika prodaja vlastitih brandova porasla je zbog porasta potražnje na tržištima Rusije, Srbije, Hrvatske i Slovačke, dok je porast ostale prodaje u ovom segmentu opravdan rastućom potražnjom na tržištima Bosne i Hercegovine te Hrvatske.¹⁰⁴

U Tablici 8 prikazani su prihodi od prodaje po poslovnim programima i kategorijama u 2018. i 2019. godini. Prihodi su izraženi u milijunima HRK.

Tablica 8. Prihodi od prodaje po poslovnim programima i kategorijama u 2018. i 2019. godini

	2018.	2019.	Δ	%
PP Kulinarstvo	894,0	934,7	40,7	4,5
PP Dječja hrana	407,2	435,9	28,7	7,0
PP Podravska hrana	392,0	401,0	9,0	2,3
PP Žito i Lagris	949,2	956,9	7,7	0,8
PP Mesni proizvodi, jela i namazi	270,4	284,1	13,7	5,1
PP Riba	180,5	207,9	27,5	15,2
Lijekovi na recept	643,6	670,0	26,5	4,1
Bezreceptni program	103,5	113,4	9,8	9,5
Ostala prodaja	391,6	405,4	13,8	3,5
<i>Ostala prodaja prehrana</i>	241,9	233,5	(8,4)	(3,5)
<i>Ostala prodaja farmaceutika</i>	149,8	172,0	22,2	14,8

¹⁰⁴ Ibidem, str. 120-121.

Grupa Podravka	4.232,1	4.409,4	177,3	4,2
----------------	----------------	----------------	--------------	------------

Izvor: izrada autorice prema Podravka d.d. (2020). *Godišnje izvješće Grupe Podravka za 2019. godinu*. Zagreb: Podravka d.d., str. 121.

Prema podacima prikazanim u Tablici 8 može se zaključiti da su prihodi u kategoriji PP Kulinarstvo u 2019. godini porasli za 40,7 milijuna HRK ili 4,5% u odnosu na godinu ranije, a prihodi u kategoriji PP Dječja hrana za 28,7 milijuna HRK, odnosno 7%. Također, porasli su i prihodi u kategoriji PP Podravka hrana za 9 milijuna HRK, odnosno 2,3% u istom razdoblju, dok se nešto niži porast od svega 0,8%, tj. 7,7 milijuna HRK može pratiti u kategoriji PP Žito i Lagris.

U kategoriji PP Mesni proizvodi, jela i namazi u 2019. godini također je zabilježen porast prihoda u odnosu na 2018. godinu, i to od 5,1%, odnosno 13,7 milijuna HRK, a porasli su i prihodi u kategoriji PP Riba za 15,2%, tj. 27,5 milijuna HRK. Prodaja lijekova na recept porasla je za 26,5 milijuna HRK ili 4,1%, dok su prihodi u bezreceptnom programu porasli za 9,8 milijuna HRK, tj. 9,5%. Prihodi od ostale prodaje u promatranom su razdoblju ostvarili porast od 13,8 milijuna HRK ili 3,5%. Međutim, u kontekstu ostale prodaje treba naglasiti da je u segmentu Prehrana prodaja pala za 3,5%, a u segmentu Farmaceutika porasla za 14,8%. U Tablici 9 prikazani su prihodi od prodaje po regijama. Prihodi su izraženi u milijunima HRK.

Tablica 9. Prihodi od prodaje po regijama u 2018. i 2019. godini

	2018.	2019.	Δ	%
Adria	2.964,4	3.082,6	118,1	4,0
<i>Prehrana</i>	2.331,8	2.423,9	92,1	3,9
<i>Farmaceutika</i>	632,6	658,7	26,1	4,1
Zapadna Europa i prekooceanske zemlje	436,4	466,2	29,8	6,8
<i>Prehrana</i>	434,7	465,4	30,7	7,1
<i>Farmaceutika</i>	1,7	0,8	(0,9)	(52,4)
Centralna Europa	508,3	509,5	1,3	0,3
<i>Prehrana</i>	448,2	446,2	(2,0)	(0,4)

<i>Farmaceutika</i>	60,1	63,3	3,2	5,4
Istočna Europa	292,4	334,9	42,5	14,5
<i>Prehrana</i>	103,1	103,3	0,2	0,2
<i>Farmaceutika</i>	189,3	231,6	42,3	22,4
Nova tržišta	30,7	16,1	(14,5)	(47,4)
<i>Prehrana</i>	17,5	15,2	(2,3)	(12,9)
<i>Farmaceutika</i>	13,2	0,9	(12,3)	(93,0)

Izvor: izrada autorice prema Podravka d.d. (2020). *Godišnje izvješće Grupe Podravka za 2019. godinu*. Zagreb: Podravka d.d., str. 123.

Prema podacima prikazanim u Tablici 9 može se zaključivati o prihodima od prodaje po regijama Adria, Zapadna Europa i prekoceanske zemlje, Centralna Europa, Istočna Europa te Nova tržišta. U regiji Adria zabilježen je porast prihoda od prodaje za 118,1 milijun HRK, odnosno 4% 2019. u odnosu na 2018. godinu, pri čemu su u segmentu Prehrana prihodi rasli za 92,1 milijun HRK (3,9%), a u segmentu Farmaceutika 26,1 milijun HRK ili 4,1%.

U regiji Zapadna Europa i prekoceanske zemlje može se pratiti porast prihoda od prodaje za 29,8 milijuna HRK, odnosno 6,8%. Međutim, dok su u ovoj regiji prihodi u segmentu Prehrana porasli za 30,7 milijuna HRK, odnosno 7,1%, u segmentu Farmaceutika opali su za 0,9 milijuna HRK ili 52,4% u odnosu na godinu ranije. Unatoč tome, negativan trend u segmentu Farmaceutika nije značajnije utjecao na ukupne prihode od prodaje, čemu u prilog ide vidljivi porast prihoda.

U regiji Centralna Europa također se može pratiti porast prihoda od prodaje, i to za 1,3 milijun HRK, odnosno svega 0,3%. Dok je s jedne strane zabilježen pad prihoda od prodaje u segmentu Prehrana u 2019. za 2 milijuna HRK, odnosno 0,4% u odnosu na godinu ranije, prihodi od prodaje u segmentu Farmaceutika su s druge strane u istom razdoblju porasli za 3,2 milijuna HRK, odnosno 5,4%.

Porast prihoda od prodaje u segmentu Prehrana u regiji Istočna Europa porastao je za tek 0,2 milijuna HRK, tj. 0,2% u 2019. u odnosu na 2018. godinu, ali su s druge strane prihodi od prodaje u segmentu Farmaceutika porasli za 42,3 milijuna HRK ili 22,4%. tako se u tom razdoblju na razini regije može pratiti rast prihoda od prodaje za 42,5 milijuna HRK, odnosno 14,5%.

U regiji Nova tržišta zabilježen je pad prihoda od prodaje i oba razmatrana segmenta u 2019. godini u odnosu na 2018. godinu. Prihodi od prodaje u segmentu Prehrana pali su za 2,3 milijuna HRK, odnosno 12,9%, a u segmentu Farmaceutika 12,3 milijuna HRK ili 93% prema podacima dobivenim iz financijskih izvještaja Podravke d.d. tako značajan pad prihoda u segmentu Farmaceutika može se opravdati promjenama zakonske regulative na tržištu Turske.¹⁰⁵

U nastavku će se prikazati profitabilnost Podravke d.d. kroz segmente Prehrana i Farmaceutika te kao cjelovite korporacije. U obzir će se uzeti prihodi od prodaje, bruto dobit, EBITDA, EBIT, neto dobit nakon MI, bruto marža, EBITDA marža, EBIT marža i neto marža nakon MI. U Tablici 10 prikazana je profitabilnost poslovanja u segmentu Prehrana. Iznosi prihoda i dobiti izraženi su u milijunima HRK.

Tablica 10. Profitabilnost poslovanja u segmentu Prehrana u 2018. i 2019. godini

	2018.	2019.	Δ	%
Prihodi od prodaje	3.335,3	3.454,0	118,8	3,6
Bruto dobit	1.110,8	1.158,6	47,8	4,3
EBITDA	322,9	326,4	3,5	1,1
EBIT	173,3	164,3	(9,1)	(5,2)
Neto dobit nakon MI	145,0	137,9	(7,1)	(4,9)
Bruto marža	33,3%	33,5%		+24 BB
EBITDA marža	9,7%	9,5%		-23 BB
EBIT marža	5,2%	4,8%		-44 BB
Neto marža nakon MI	4,3%	4,0%		-36 BB

Izvor: izrada autorice prema Podravka d.d. (2020). *Godišnje izvješće Grupe Podravka za 2019. godinu*. Zagreb: Podravka d.d., str. 125.

Prema podacima prikazanim u Tablici 10 i nakon analize informacija dobivenih preko financijskih izvještaja Podravke d.d. može se zaključiti da je u segmentu Prehrana ostvaren

¹⁰⁵ Ibidem, str. 124.

porast izvještajne bruto dobiti od 4,3%, a ostvarena bruto marža iznosi 33,5%. Takvo stanje rezultat je viših prihoda od prodaje. Treba naglasiti da procijenjen utjecaj kretanja cijena sirovina i materijala iznosi negativnih 26,1 milijun HRK.¹⁰⁶

Operativna dobit, odnosno EBIT, niži je za 5,2% u 2019. u odnosu na godinu ranije. Treba istaknuti da je korporacija povećala marketinške investicije za 19,8 milijuna HRK ili 11,5%, što je značajno utjecalo na rast prodaje, čime su kompenzirani povećani troškovi kadrova i troškovi vezani uz rast prodaje. S druge strane, viši troškovi kadrova povezani su s poboljšanjem materijalnih prava djelatnika. Neto dobit nakon manjinskih interesa niža je za 7,1 milijun HRK. Osim utjecaja iznad EBIT razine, potrebno je navesti i manje povoljno kretanje tečajnih razlika po kreditima, odnosno pozitivnih 5,5 milijuna HRK u 2018. te negativnih 0,3 milijuna HRK u 2019. godini.¹⁰⁷ U Tablici 11 prikazana je profitabilnost segmenta Farmaceutika. Iznosi prihoda u dobiti iskazani su milijunima HRK.

Tablica 11. Profitabilnost segmenta Farmaceutika u 2018. i 2019. godini

	2018.	2019.	Δ	%
Prihodi od prodaje	896,9	955,4	58,5	6,5
Bruto dobit	447,7	472,9	25,2	5,6
EBITDA	140,8	182,6	41,8	29,7
EBIT	85,1	119,3	34,2	40,1
Neto dobit nakon MI	60,7	83,6	23,0	37,9
Bruto marža	49,9%	45,5%		-41 BB
EBITDA marža	15,7%	19,1%		+341 BB
EBIT marža	9,5%	12,5%		+299 BB
Neto marža nakon MI	6,8%	8,8%		+199 BB

Izvor: izrada autorice prema Podravka d.d. (2020). *Godišnje izvješće Grupe Podravka za 2019. godinu*. Zagreb: Podravka d.d., str. 126.

Sukladno podacima prikazanim u Tablici 11, a uzimajući u obzir i analize u financijskim izvještajima korporacije može se zaključiti da je korporacija u segmentu Farmaceutika u

¹⁰⁶ Ibidem, str. 125.

¹⁰⁷ Ibidem.

2019. godini ostvarila 5,6% višu bruto dobit, dok bruto marža u istom razdoblju iznosi 49,5%. Takvo je stanje povezano s višim prihodima od prodaje te pozitivnog utjecaja same strukture prodaje. Operativna dobit, odnosno EBIT viši je 40,1% uslijed porasta prodaje i povoljnog kretanja tečajnih razlika iz odnosa s kupcima i dobavljačima. Kao i u segmentu Prehrana, i ovdje je takav rezultat kompenzirao više troškove kadrova koji su nastali zbog poboljšanja njihovih materijalnih prava. Neto dobit nakon manjinskih interesa viša je za 23 milijuna HRK 2019. godine u odnosu na godinu ranije zbog utjecaja iznad EBIT razine, što je pozitivno djelovalo na manje povoljno kretanje tečajnih razlika po kreditima 2019. godine.¹⁰⁸

U Tablici 12 prikazana je profitabilnost na razini čitave korporacije. Svi su iznosi vezani uz prihode i dobit prikazani u milijunima HRK.

Tablica 12. Profitabilnost Podravke d.d. u 2018. i 2019. godini

	2018.	2019.	Δ	%
Prihodi od prodaje	4.232,1	4.409,4	177,3	4,2
Bruto dobit	1.558,4	1.631,5	73,1	4,7
EBITDA	463,7	509,0	45,3	9,8
EBIT	258,4	283,5	25,1	9,7
Neto dobit nakon MI	205,7	221,6	15,9	7,7
Bruto marža	36,8%	37,0%		+18 BB
EBITDA marža	11,0%	11,5%		+59 BB
EBIT marža	6,1%	6,4%		+32 BB
Neto marža nakon MI	4,9%	5,0%		+16 BB

Izvor: izrada autorice prema Podravka d.d. (2020). *Godišnje izvješće Grupe Podravka za 2019. godinu*. Zagreb: Podravka d.d., str. 127.

Sukladno podacima prikazanim u Tablici 12 te na temelju provedenih analiza iz financijskih izvještaja može se zaključiti da je korporacija u 2019. godini ostvarila 4,7% višu izvještajnu bruto dobit. Uspoređujući segment Prehrana i segment Farmaceutika može se zaključiti da je doprinos došao od oba segmenta poslovanja. Bruto marža iznosi 37%.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Ibidem, str. 126.

¹⁰⁹ Ibidem, str. 127.

Operativna dobit (EBIT) viša je za 25,1 milijun HRK uslijed porasta prodaje u oba segmenta i već spomenutog povoljnog kretanja tečajnih razlika iz odnosa s kupcima i dobavljačima. Sve je to rezultiralo značajnijim marketinškim investicijama koje su za posljedicu imale kompenzaciju troškova kadrova uslijed poboljšanja njihovih materijalnih prava. Neto dobit nakon manjinskih interesa viša je za 15,9 milijuna HRK u odnosu na 2018. godinu. U tom je kontekstu važno istaknuti dvije značajne stvari, a to su utjecaj iznad EBIT razine i manje povoljno kretanje tečajnih razlika po kreditima.¹¹⁰

U prethodnim su tablicama prikazivani prihodi koje je Podravka d.d. ostvarila od prodaje proizvoda po segmentima, regijama, programima i kumulativno na razini čitave korporacije. Također, prikazani su i ključni pokazatelji profitabilnosti korporacije. Svi ti podatci ukazuju na kreditnu sposobnost same korporacije. Međutim, potrebno je razmotriti i strukturu operativnih troškova, stoga će se u nastavku rada pažnja posvetiti upravo analizi te vrste troškova kako bi se ustanovio njihov trend. U Tablici 13 prikazana je struktura operativnih troškova korporacije. Svi su iznosi iskazani u milijunima HRK.

Tablica 13. Struktura operativnih troškova Podravke d.d. u 2018. i 2019. godini

	2018.	2019.	Δ	%
Troškovi prodanih proizvoda	2.673,7	2.777,9	104,2	3,9
Opći i administrativni troškovi	311,7	334,6	22,9	7,3
Troškovi prodaje i distribucije	568,9	605,5	36,7	6,4
Troškovi marketinga	407,8	436,7	28,9	7,1
Ostali troškovi (prihodi) – neto	11,6	(28,8)	(40,5)	/
UKUPNO	3.973,7	4.125,9	152,2	3,8

¹¹⁰ Ibidem.

Izvor: izrada autorice prema Podravka d.d. (2020). *Godišnje izvješće Grupe Podravka za 2019. godinu*. Zagreb: Podravka d.d., str. 128.

Prema podacima iz tablice 13 može se zaključiti da su troškovi prodanih proizvoda porasli u 2019. godini za 104,2 milijuna HRK ili 3,9% u odnosu na godinu ranije. Također su porasli i opći i administrativni troškovi, i to za 22,9 milijuna HRK ili 7,3%. U toj je poziciji zabilježen i najveći porast u odnosu na 2018. godinu. Troškovi prodaje i distribucije porasli su za 6,4%, odnosno za 36,7 milijuna HRK u istom razdoblju, kao i troškovi marketinga (gotovo za 29 milijuna HRK ili 7,1%). Ostali troškovi (prihodi) – neto iznosili su +28,8 milijuna HRK u 2019. godini, a godinu ranije -11,6 milijuna HRK. Gledajući ukupne operativne troškove, može se zaključiti da su u 2019. godini porasli za 152,2 milijuna HRK u odnosu na godinu ranije, odnosno 3,8%

Prema podacima dobivenim iz financijskih izvještaja jasno je da su troškovi prodanih proizvoda rasli zbog negativnog utjecaja rasta cijena, sirovina i materijala. Viši opći i administrativni troškovi posljedica su viših troškova za kadrove, istraživanja i razvoj općenito. Povećani troškovi kadrova utjecali su i na troškove prodaje i distribucije, ali je na taj segment utjecao i rast prodaje. Zbog investicija u promotivne aktivnosti i daljnji razvoj brandova porasli su i troškovi marketinga, što je i ranije u radu naglašeno. Općenito govoreći, porast prihoda od prodaje na razini korporacije prati i porast operativnih troškova, no treba naglasiti da je financijski rezultat poslovanja pozitivan.

Što se tiče financijskog položaja korporacije u kontekstu procjene kreditne sposobnosti, važno je istaknuti nekoliko ključnih stvari prikazanih u Tablici 14. Iznosi su prikazani u milijunima HRK.

Tablica 14. Financijski položaj korporacije

Pozicija	2018.	2019.	Δ	%
Nekretnine, postrojenja i oprema	2.256,2	2.212,9	(43,3)	1,9
Dugotrajna financijska imovina	6,4	43,2	36,8	575

Zalihe	848,2	948,2	100,0	11,8
Potraživanja od kupaca i ostala potraživanja	938,7	948,7	10,0	1,1
Novac i novčani ekvivalenti	211,1	55,6	(155,5)	(73,7)
Kredit i zajmovi	965,8	775,8	(190,0)	(19,67)
Obveze prema dobavljačima i ostale obveze	658,8	606,5	(52,3)	(7,9)

Izvor: izrada autorice prema Podravka d.d. (2020). *Godišnje izvješće Grupe Podravka za 2019. godinu*. Zagreb: Podravka d.d., str. 147.

Nekretnine, postrojenja i oprema korporacije su 2019. godine u odnosu na 2018. godinu niže za 43,3 milijuna HRK, tj. 1,9%, što je posljedica redovne amortizacije tekućeg razdoblja. U istom razdoblju se može pratiti porast dugotrajne financijske imovine za 36,8 milijuna HRK. Razlog tome je reklasifikacija potraživanja iz odnosa prema Fortenova grupi. Što se tiče zaliha, one su u tom razdoblju porasle za 100 milijuna HRK, odnosno 11,8%, a do porasta je ponajviše došlo uslijed rasta zaliha ribljeg asortimana, sirovina i materijala. I potraživanja od kupaca i ostala potraživanja također su porasla, i to za 10 milijuna HRK, tj. 1,1%.¹¹¹

Promatrajući kretanje vrijednosti pozicije novac i novčani ekvivalenti može se uočiti da su u 2019. godini niži za 155,5 milijuna HRK, odnosno 73,7%, što će se u radi kasnije objasniti kada se bude razmatrao novčani tok. Niži su i krediti i zajmovi, i to za gotovo 20%, a to je posljedica nastavka otplate dijela kreditnih obveza. Također, niže su i obveze prema dobavljačima i ostale obveze, i to za 52,3 milijuna HRK, tj. 7,9% u istom razdoblju. Takav rezultat usklađen je s razvojem poslovanja korporacije.¹¹²

U Tablici 15 prikazane su ključne značajke novčanog toka korporacije u 2018. i 2019. godini. Iznosi su prikazani u milijunima HRK.

Tablica 15. Ključne značajke novčanog toka korporacije u 2018. i 2019. godini

¹¹¹ Ibidem, str. 129.

¹¹² Ibidem.

Pozicija	2018.	2019.	Δ
Neto novčani tok iz poslovnih aktivnosti	316,9	272,9	(44,0)
Neto novčani tok iz investicijskih aktivnosti	(126,1)	(144,1)	(18,1)
Neto novčani tok iz financijskih aktivnosti	(341,9)	(284,3)	57,5
Neto povećanje (smanjenje) novca i novčanih ekvivalenata	(151,0)	(155,5)	(4,5)

Izvor: izrada autorice prema Podravka d.d. (2020). *Godišnje izvješće Grupe Podravka za 2019. godinu*. Zagreb: Podravka d.d., str. 147.

Prema podacima prikazanim u Tablici 14 i informacijama prezentiranim u financijskim izvještajima može se zaključiti da je neto novčani tok iz poslovnih aktivnosti u 2019. iznosio 272,9 milijuna HRK i bio je rezultat rasta operativnog poslovanja i dinamike kretanja radnog kapitala. Neto novčani tok iz investicijskih aktivnosti u istom je razdoblju iznosio negativnih 144,1 milijun HRK zbog novčanih kapitalnih izdataka koji su iznosili gotovo 154 milijuna HRK, pri čemu najveći dio otpada na:¹¹³

- nastavak investiranja u Mirni d.d. za razvoj ribljeg poslovanja te obradu otpadnih voda ugradnjom modernog pročišćivača
- investiranje u liniju za proizvodnju bezglutenskih proizvoda u tvornici Koktelpeciva i u novu peć za pečenje slanog trajnog peciva
- investiranje u modernizaciju linije za proizvodnju kremnih namaza
- investiranje u razvoj IKT-a
- investiranje u paletizator u tvornici povrća Umag.

Što se tiče projekcija za period 2021.-2023., očekuju se kapitalni izdaci na razini od oko 200 milijuna HRK. U 2019. godini neto novčani tok iz financijskih aktivnosti iznosio je negativnih 284,3 milijuna HRK, na što je u najvećoj mjeri utjecala otplata kredita i zajmova u neto iznosu od gotovo 193 milijuna HRK.¹¹⁴ U Tablici 16 prikazani su pokazatelji zaduženosti korporacije u 2018. i 2019. godini. Iznosi su iskazani u milijunima HRK.

Tablica 16. Pokazatelji zaduženosti korporacije u 2018. i 2019. godini

¹¹³ Ibidem, str. 131.

¹¹⁴ Ibidem.

	2018.	2019.	Δ	%
Financijski dug	966,2	878,0	(88,3)	(9,1)
Neto dug	755,1	822,4	67,3	8,9
Trošak kamata	17,9	14,9	(3,0)	(17,0)
Neto dug/EBITDA	1,6	1,6	0	(0,8)
EBIT/trošak kamata	14,4	19,1	32,2	15,2
Omjer kapitala i ukupne imovine	62,9%	65,9%		+303 BB

Izvor: izrada autorice prema Podravka d.d. (2020). *Godišnje izvješće Grupe Podravka za 2019. godinu*. Zagreb: Podravka d.d., str. 130.

Prema podacima prikazanim u Tablici 16 i uzimajući u obzir informacije i analize dostupne iz financijskih izvještaja korporacije može se zaključiti da je na kraju 2019. godine ukupna zaduženost, odnosno financijski dug Podravke d.d. po kreditima i drugim kamatonosnim financijskim obvezama iznosio 878,0 milijuna HRK. Od toga 468,1 milijun HRK otpada na dugoročne obveze po kreditima, 307,7 milijuna HRK na kratkoročne obveze po kreditima, 101,8 milijuna HRK na obvezu za imovinu spravom korištenja, a 0,3 milijuna HRK na obveze po swap i forward ugovorima.¹¹⁵

U 2019. godini ukupan iznos zaduženosti smanjio se za 88,3 milijuna HRK u odnosu na 2018. godinu. Ako se izuzmu obveze za imovinu s pravom korištenja, onda bi ukupna zaduženost bila niža za 190,1 milijun HRK. Zbog obveze primjene MSFI 16 u 2019. godini porastao je neto dug. Radi se o prikazivanju najmova kao obveze i uključivanje ustanje zaduženosti. Ako se iz neto duga izuzmu obveze za imovinu s pravom korištenja, onda bi neto dug bio manji za 34,6 milijuna HRK u odnosu na godinu ranije. Obveze za kredite i zajmove smanjene su za 190 milijuna HRK, a također je smanjena i vrijednost u poziciji novac i novčani ekvivalenti, i to za 155,5 milijuna HRK u odnosu na 2018. Financijske obveze po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak niže su za 0,1 milijun HRK u istom razdoblju.¹¹⁶

Prema prethodno navedenim podacima i prezentiranim analizama može se zaključivati o načinima na koje banke procjenjuju kreditnu sposobnost korporativnih klijenata. Međutim, treba naglasiti da je sve dosad prikazano u radu tek dio dokumentacije i analiza koje banke provode prilikom procjene kreditne sposobnosti korporacija.

¹¹⁵ Ibidem, str. 130.

¹¹⁶ Ibidem.

Sve potrebne informacije koje su javno dostupne, a koje su bile pogodne za provedene analize, preuzete su iz financijskih izvještaja Podravke d.d. Sukladno tim podacima jasno je da je Podravka d.d. u 2019. godini nastavila trend rasta prihoda, i to u oba segmenta (Prehrana i Farmaceutika). Također, može se pratiti i rast operativne dobiti, kao i neto dobiti. Osim toga, Podravka d.d. je razvila učinkovit sustav upravljanja rizicima, što je također jedan od značajnih aspekata glede procjene kreditne sposobnosti. Cilj je umanjiti opasnost od bilo koje vrste rizika, naročito ako se uzme u obzir izloženost rizicima uslijed nesigurne okoline u kojoj korporacija posluje, a što uključuje i domaće i internacionalno tržište.

Budući da poslovanje nije ograničeno samo na Republiku Hrvatsku, Podravka d.d. određene transakcije obavlja u stranim valutama, zbog čega je izložena valutnom riziku, ali zbog redovitih praćenja makroekonomskih projekcija i razvijanjem internih mehanizama upravljanja valutnim rizikom smanjuje se ukupna izloženost riziku.

Što se tiče kreditnog rizika, korporacija posluje s kreditno sposobnim klijentima kako bi izbjegla financijskog gubitka ako klijent ne ispuni ugovorom definirane obveze. S druge strane, korporacija pazi i na osiguranje prihvatljive razine likvidnosti s ciljem održavanja redovitog poslovanja, čime pozitivno utječe na smanjenje rizika likvidnosti.

Tumačeći vrijednosti pokazatelja profitabilnosti i zaduženosti, kao i kretanja novčanog toka, a koji su ključni za procjenu kreditne sposobnosti, može se zaključiti da Podravka d.d. udovoljava kriterijima za kreditiranje, odnosno kotira kao korporacija koja nije rizična.

5. ZAKLJUČAK

Jedna od ključnih zadaća banaka odnosi se na procjenjivanje kreditnog rizika, odnosno kreditne sposobnosti klijenata. Banke različitim mehanizmima i modelima kreiraju kreditnu politiku na temelju koje procjenjuju je li klijent kreditno sposoban ili ne, odnosno svrstava li ga se u skupinu niskorizičnih ili visokorizičnih za odobravanje kredita. Svi ti mehanizmi i modeli koji služe za procjenu kreditne sposobnosti imaju zajedničko to što na temelju rezultata procjene banke odlučuju o kreditiranju klijenta.

Ocjenom kreditne sposobnosti banke se zapravo nastoje osigurati od gubitaka ukoliko klijent iz bilo kojeg razloga ne može otplaćivati dug. U tom smislu banke prikupljaju relevantne informacije, dokumente, sagledavaju podatke financijske i nefinancijske prirode kako bi odlučile hoće li klijentu odobriti kredit ili ne. U praksi postoji niz načina procjene kreditne sposobnosti i s obzirom na sadržajnu ograničenost rada nemoguće ih je sve pobliže opisati i analizirati na praktičnom primjeru.

Sve potrebne informacije koje su javno dostupne, a koje su bile pogodne za provedene analize, preuzete su iz financijskih izvještaja Podravke d.d. Najvažnije je izdvojiti da je Podravka d.d. zabilježila trend porasta prihoda u oba segmenta te trend porasta operativne i neto dobiti. U svom je poslovanju implementirala učinkovit sustav upravljanja različitim rizicima, pa tako i kreditnim rizikom.

S druge strane, Podravka d.d. se u svom poslovanju fokusira i na osiguranje prihvatljive razine likvidnosti kako bi se održalo redovito poslovanje i posljedično utjecalo na smanjenje rizika likvidnosti. Analizirajući vrijednosti pokazatelja profitabilnosti i zaduženosti, kao i kretanja novčanog toka te troškova u poslovanju može se zaključiti da Podravka d.d. pripada kategoriji niskorizičnih korporacija za kreditiranje.

LITERATURA

- Brown, K. i Moles, P. (2014). *Credit Risk Management*. Edinburgh: Edinburgh Business School.
- Broz Tominac, S. (2014). Računovodstveno praćenje kreditnog rizika u bankama. *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 12 (2), str. 75-87.
- Credit Risk Analysis Models. [online]. Dostupno na: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/credit/credit-risk-analysis-models/> [17.4.2021.]
- Dobrojević, G. i Jagodić, D. (2018). Banke – specifikum financijske intermedijacije. *Zbornik Veleučilišta u Rijeci*, 6 (1), str. 143-154.
- EBA (2020). *Smjernice o odobravanju i praćenju kredita*. [online] Dostupno na: https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Guidelines/2020/Guidelines%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring/Translations/886683/Final%20Report%20on%20GL%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring_COR_HR.pdf [1.5.2021.]
- Gregurek, M. i Vidaković, N. (2011). *Bankarsko poslovanje*. Zagreb: RRiF.
- HNB (2019). Krediti [online]. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/o-nama/zastita-potrosaca/informacije-potrosacima/kredit> [15.4.2021.]
- HNB (2020). *Kreditna sposobnost*. [online] Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/kreditna-sposobnost> [24.4.2021.]
- HNB (2020). *Rizici* [online]. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/medunarodne-pricuve/rizici> [15.4.2021.]
- HNB (2021). Identifikacija sistemskih rizika. *Makroprudencijalna dijagnostika*, 6 (13), str. 4-11.
- Jakovčević, D. (2000). *Upravljanje kreditnim rizikom u suvremenom bankarstvu*. Zagreb: TEB.
- Klepkova Vodova, P. (2003). *Credit Risk as a Cause of Banking Crisis*. Karvina: School of Business Administration, Department of Finance.
- Latković, M. (2002). Upravljanje rizicima: identifikacija, mjerenje i kontrola. *Financijska teorija i praksa*, 26 (2), str. 463-477.
- Mishkin, F. S. i Eakins, S. G. (2005). *Financijska tržišta i institucije*. Zagreb: MATE.

Narodne novine (2016). *Odluka o upravljanju rizicima*. Zagreb: Narodne novine d.d., br. 94/16

Negro, F. Z. (2002). *Financijski menadžment*. Šibenik: Visoka škola za turizam Šibenik.

OsmanagićBedenik, N. (2003). Rejting kao suvremeni instrument ocjene boniteta. *Računovodstvo, revizija i financije*, br. 10, str. 74-80.

Pervan, I. i Kuvek, T (2013). The relative importance of financial ratios and nonfinancial variables in predicting of insolvency. *Croatian Operational Research Review*, 4, str. 187 – 197.

Podravka d.d. (2020). *Godišnje izvješće Grupe Podravka za 2019. godinu*. Zagreb: Podravka d.d.

Podravka d.d. (2020). *Povijest Podravke po godinama*. [online] Dostupno na: <https://www.podravka.hr/kompanija/o-podravki/povijest/> [4.5.2021.]

Ribić, D. (2011). Procjena kreditnog rizika. *Praktični menadžment*, 2 (2), str. 107-113.

Saunders, A. i Allen, L. (2010). *Credit risk – Measurement In and Out of the Financial Crisis*. New Jersey: WileyFinance.

Spuchľakova, E., Valášková, K. i Adamko, P. (2015). The Credit Risk and its Measurement, Hedging and Monitoring. *Procedia Economics and Finance*, br. 24, str. 675-681.

Šarlija, N. (2013). *Altmanov model financijskih omjera (z-score model)*. Osijek: Ekonomski fakultet.

POPIS SLIKA

Slika 1. Faktori koji utječu na rizik neplaćanja	5
Slika 2. Oblici kreditnog rizika	6
Slika 3. Primjena VaR-a	10
Slika 4. Karakteristike efikasnog upravljanja kreditnim rizikom	14
Slika 5. Ustroj organizacije za upravljanje kreditnim rizikom u banci.....	16
Slika 6. Kvaliteta kredita po portfeljima i udio kreditnog portfelja u ukupnim kreditima banaka	19
Slika 7. Uloga banke u monitoringu poslovanja korporacija.....	22
Slika 8. Usporedba stalnih i obrtnih sredstava u aktivi bilance.....	24
Slika 9. Usporedba vlastitog i tuđeg kapitala u pasivi bilance	25
Slika 10. Organizacijska shema strateškog područja Prehrana Podravke d.d.	36
Slika 11. Organizacijska shema strateškog područja Farmaceutika Podravke d.d.	38
Slika 12. Zemlje u koje Podravka d.d. izvozi proizvode	38

POPIS TABLICA

Tablica 1. Struktura bilance sa stajališta banke pri procjeni kreditne sposobnosti korporacije.....	26
Tablica 2. Struktura računa dobiti i gubitka sa stajališta banke pri procjeni kreditne sposobnosti korporacije	27
Tablica 3. Koeficijenti likvidnosti ključni za procjenu kreditne sposobnosti.....	28
Tablica 4. Koeficijenti aktivnosti ključni za procjenu kreditne sposobnosti.....	28
Tablica 5. Pokazatelji financijske stabilnosti važni za procjenu kreditne sposobnosti ...	29
Tablica 6. Pokazatelji profitabilnosti važni za procjenu kreditne sposobnosti	29
Tablica 7. Prihodi od prodaje po segmentima u 2018. i 2019. godini	45
Tablica 8. Prihodi od prodaje po poslovnim programima i kategorijama u 2018. i 2019. godini	46
Tablica 9. Prihodi od prodaje po regijama u 2018. i 2019. godini	47
Tablica 10. Profitabilnost poslovanja u segmentu Prehrana u 2018. i 2019. godini	49
Tablica 11. Profitabilnost segmenta Farmaceutika u 2018. i 2019. godini	50
Tablica 12. Profitabilnost Podravke d.d. u 2018. i 2019. godini.....	51
Tablica 13. Struktura operativnih troškova Podravke d.d. u 2018. i 2019. godini	52
Tablica 14. Financijski položaj korporacije	53
Tablica 15. Ključne značajke novčanog toka korporacije u 2018. i 2019. godini.....	54
Tablica 16. Pokazatelji zaduženosti korporacije u 2018. i 2019. godini.....	55

Izjava

Izjavljujem pod punom moralnom odgovornošću da sam seminarski rad, završni rad ili diplomski rad izradila samostalno, isključivo znanjem stečenim na Odjelu za ekonomiju i poslovnu ekonomiju, služeći se navedenim izvorima podataka i uz stručno vodstvo mentorice prof. dr. sc. Ivane Kraljević Radalj, kojoj se još jednom srdačno zahvaljujem.